

Issevlain, Israel ben Yehoshua

ספר

תרומת הדשן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק ראשון

שאלות ותשובות

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם
ציונים מקורות השוואות והערות

מאת

עמואל אביטן

בלאאמ"ר הגאון מהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשנ"א לפ"ק

סימן קפו

היא אלא שאנו מחמירים לאוסרו באכילה, אבל מ"מ מצות כיסוי לא דחינן בשביל כך דליחוש דילמא אתי למיכל מיניה.

וכן נראה נמי דאפילו בספק גמור של פסול שחיטה, כגון בדק סכיניו ונמצא אחר שחיטה פגומה דק"ל כרב הונא (חולין י, א) דחיישינן שמא בעור נפגמה וספק נבילה היא, והכי כתב הרמב"ם בהדיא, אפ"ה חייב בכיסוי. ודוקא בחש"ו דרוב מעשיהם מקולקלים פטרינן לה מכיסוי, משום דילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אבל בספק השוה להכא ולהכא נראה דלא גזרינן ופטרינן. וראייה מדקאמר פ"ק הביצה (ת, ב) דכוי אם שוחטין אותו בחול מכסין את דמו ולא גזרינן דאי מחייבת לה כיסוי אתי למימר חיה מעליא היא ואתי להתיר חלב שלה, משום דמימר אמרי אינשי רבנן מספקא להו ולכך מחייבים לה בכיסוי. ה"נ מימר אמרי רבנן מספקא להו אי לאו שחיטה היא ולכך לחומרא מחייבים לה בכיסוי. ואע"ג דיש לחלק קצת בין חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ובין חששא דדילמא אתי להתיר חלבו, דהתם בעי נמי סימני חיה בקרינה וטלפיה, מ"מ הואיל ולא אשכחן ההוא חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אלא גבי חש"ו והתם רוב מעשיהם מקולקלים כדפרישית. לא גמרינן מיניה לספיקי אהרניו.

תשובה: יראה דמילתא דפשיטא היא דחייב לכסות בכה"ג, ואע"ג דמחמירין לפסול שחיטה בכה"ג בחד לישנא (חולין פז, א) דלא לישוויי גיסתרא, פ"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים, אפילו בהולכה ובהובאה חומרא יתירה היא לפסול בלא מתכוין, כדמייתי שם במדרכ"י ותוספות. ומהר"ם נמי מפרש פרש"י דר"ל שלא יצטרך לחתוך כל המפרקת לשנים, אבל אינו ר"ל שאם חתכו לשנים תהא פסולה. וכן מוכח מן התוס' שם שמבינים פ"י רש"י הכי, דאל"כ לא הוי מקשה עליו מידי דאמאי איצטרך קרא להכי דפסול השחיטה ודאי איצטרך. וא"כ כיון שאינו אלא חומרא בעלמא פשיטא דלא דחינן מצות כיסוי דאורייתא מטעם דילמא מאן דהזי ליה דמחייבא לה בכיסוי אתי למימר שחיטה מעלייתא הוא ואתי למיכל מיניה, כדאמר פ"י כיסוי (חולין פו, א ד"ה מ"ט) גבי שחיטת חש"ו דפטרינן לה מכיסוי מהאי טעמא, דהתם מוכח בתוס' דהטעם הוא משום דרוב מעשיהם מקולקלים, ואי אתי למיכל מיניה הוה כדאוכל נבילה גמורה. משא"כ בני"ד דמן הדין כשירה

שאלה

דיני הלה וחדש ובלאי הברם ונמע רבעי

סימן קפח

תשובה: יראה דשפיר דמי למיעבד הכי, דכיון דמתקלקלת העיסה זכות הוא לה לבעלת הבית וזכין לאדם שלא בפניו, וק"ל זכיה מטעם שליחות איתרבי, ולענין תרומה רבינן שליחות מאתם גם אתם, והכא נמי המשרתת נעשה שלוחה אפ"י שלא מדעתה מטעם הזכות הוא לה. ואפ"י אם אין כאן אלא חשש

שאלה: אישה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסת, והלכה לחיין קודם שהפרישה הלה. וקודם שחזרה נתחמצה העיסה כל צרכה, שאם תשהה עוד שלא תאפה תתקלקל העיסה, ובשביל כך רוצה המשרתת להפריש החלה בלי רשות בעלת הבית, שרי למיעבד הכי או לאו.

סק"י שהכריע כד' רבינו, עש"ב, וכן הביא טיש"ש ב"ק (פ"ט סי' ס"ג) ונתי' ח"ט סי' ד' סק"ז בהג' אמ"ב שם. וע"י קצוה"ח (סק"י) שכתב בהמקום שקלקל בשוגג דהו"ל חיוב שאינו ניכר פטור, וע"ש בהג"מ (סק"י). ולענין אי אמרינן כהניג רוב מעריין אע"ש מובחין הן בשו"ע (שם ס"ז) מבואר דלא אמרינן הכי ועש"ך (יר"ד סי' א' סק"ד) ופ"י שם (וע"י שו"ת ש"א סי' א').

סי' קפז: 1. דמ"א (סי' ס"ב) ועש"ז (סקט"ז וסי' ב"ד סק"ב) דדווקא בחומרא דכ"ח"ג דהינא משה לגמרי, ולענין אי מנסה מנסה ע"י ב"ח ועש"ז שכתבו דמנסה בלא ברבא ובש"ך (סק"ח) דתה דבדיהם וכן הביא שם מ"י לית, ע"ש, ובי"ב ט"ז. 2. ע"י רמ"א (סי' ב"ד ס"ה) וש"ך וט"ז (שם סק"ב) וכתשו' בית יעקב (סי' קס"ב). וע"י ח"ט שעה"מ (פ"ה מאישות היא) וע"י אה"ע (ח"ג סי' ל"ג). 3. חולין סי' תר"ב. 4. כז, א ד"ה ותו. 5. במדרכו' שם. (וע"ש בתשו' בעלי התוס' סי' מ"ז). 6. שם ד"ה דלא לשה"ו גיסתרא. 7. פ"א משחיטת הכוה"ן. 8. ע"י שו"ע שם ובב"ח כתב דכ"ח"ג א"צ להמתין ועש"ך שם וב"ד יתורה. (וע"י ט"ז סי' ב"ד הנ"ל) וע"ש שעה"מ (פ"ה מאישות היא) הנ"ל. 9. ע"י ח"ט שעה"מ (פ"ג מו"ט) ובעל"ח ביצה שם. 10. ע"י הג' דע"א בשו"ע שם שהאר"ך לתמוד ע"ה רבינו במש"כ הל"ת שיראוהו מנסה דשפיר יאמרו דמספק מנסה עש"ב.

סי' קפח: 1. רמ"א (יר"ד סי' שכ"ח ס"ג) וע"י ב"ח שהמה דהא רבינו לא התיר אלא במקום שיש חשש קולקל, וע"י ש"ך (סק"ה) וט"ז (סק"ב) וע"י הנתי' 3. ע"י קצוה"ח (סי' רמ"ג סק"ח) שכתב בדעת התוס' והרשב"א נדחים ולא. 2. אינה כז' ולי"ש הכא זכין לאדם בפ"י

ספר

שאלות ותשובות

זרע אמת ח"ב

חלק יורה דעה

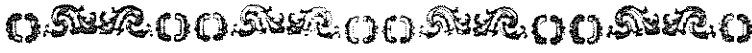
יבין שחופה זו לאה הכא תרנומו נהוראתא כהורא נהורא כשרנא כטורא טהר נברא וכו' .
 את שפרונו . לכל בני ישראל אור ננה עלוהם וכאור בקר יורח כה יעשה לבקר'ו . כנה
 הכוונן שהעתא חליבא דהלכתא תרו קבי דקש'יתא פתיחה פתיחה נמר פתיחה רחוקה
 וכת' ח' בדורו . נודע בשערות שמו זרע רב הונו בשדה אשר ברכו ה' הכינו ונסחקו .
 בספרו הנורא **יטות זרע אמת אורח חיים** רבים שתו איש מי כורו .
 באר קום חיים מיין דכין מיין זליין שם
 הראנו את כבוד עשרו . גם את השני שדר לן חוליה אלה הדברים באו באר' ש כו' ויחנו
 במתק'ה בספרו הכהיר **שבח פסח** על הגדה פה' נח הפיק חרנליו וכנו לתלפיות
 חדרון חדרון ביתר שאת וחד יתר'ו . ויחא כי האדכא עד השלשה
 ל'ו בא שלשה ספרים נפתחם פיתוחי חוהם אחת דתם תורת ה' תהיה ישלח דברו .
 האחרון הכבוד יקר מחכמה וכבוד יקור יקורנו לאחרים תאור לארץ ולדרים כהלו נרו . הן
 הן נופי הלכות לא הכיח זוית ופנה בכשרא שזכא לתת לכל שאל די תחסרו והחוכר
 לטהור בא יכא **קיצור הלכות טרפיות** תלאכה היא והכ'ה חכמה לרוות
 כל נחא כרו שיאותו אחרים לאורו . כל אלה
 חכמו על איש חיל רב פעלים חקנזאל שריכה וקובץ פעליו לתורה הוא האור כוכבו קדושא
 הרב החופלא וכבוד ה' הלא כו' ע"ה פ"ה כמנהג'ר **ישמעאל דבהן** כר' חב"ד
 ור"ת כק"ק **בודנא** יעא המקום יהיה בעורו ומנינוהיה
 אדירו . כולא נס'ו :

אשרי המחק'ה ויג'ה אורו . הורקו של רבי האור חופת הדור והדרו . אכא כפשאני כן
 לאותו שאר בשרו . הנה הוא המום בחכמי עבודתו וקיים במחשבו:
 תולעת **יעקב נונים ואים נרו**

נדפס

פה ליורנו יעא

פנת כי שפתי כהן **ישכרו** דעת ותורה יבקשו
 מפיהו כי חלף ה' נכחות הוא לפ"ק .

בדפוס השותפים

החכם כמנהג'ר **יעקב נונים ואים נרו**
 והמשביל כנהג'ר **רפאל מילדולה נרו**

Con Approvazione .

5

וכמוכא ברש חולין י"ג ד' דרוקא בכתיב דחשיד אלפני עור
 אש שחט צריך לחתוך לו כוית בשר וליתן לו אכלו מותר
 לאכול השחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו ע"ש אבל
 כושראל א"צ אפי' אחריה שאמר שיפה שחט ועכ"ל דה"ט
 השום דאילו לא עלתה לו שחיטה ראויה היה אומר שלא שחט
 יפה כדי שלא להכשיל אחרים ולעבור אלפני עור וכו' ואע"ב
 דאמר' בפ"ק דע"ז דף ו' דההנשיט כושיין לניזיר לא קעבר
 אלפני עור אלא רוקא ברהאי בתרי עברי כהרא דה"א לו
 לקחתו אם לא ושיטנו לו ע"ש הרי ה"נ ודאי חשיב כחו קאי
 בתרי עברי נסרא כיון דהאורח אוכל תשל כע"ב דאם לא
 יתן לו אינו יכול לאכול ועוד אפי' דלא קאי בתרי עברי
 נהרא נהי דליכא לפני עור דאורייתא אבל מדרבנן היהא
 אסור להנשיט לו כמ"ש הה"מ בריש שבת דף ב' ד"ה כבא
 דרישא וכו' וכ"כ הרשב"א והרא"ש והר"ן שם ע"ד וכן מבואר
 בתשו' רלב"ח סי' קכ"א בענין דומה לזה דאם הכע"ב
 האכיל לאורח מידי דלאורח אסור עבר אלפני עור ואפי' אם
 יהיה באופן שהיה יכול האורח ליקח מעצמו ע"כ היה אסור
 מדרבנן מהטעמים הנ"ל ע"ד ולא עור אלא רנע"ל דאפי'
 אם אחד אוכל העצמו חיה דבר ואינו יורע שהוא אסור ודאי
 צריך להודיעו שהוא דבר האסור לו ואם לא הודיעו כד' רעבר
 אלפני עור דהרי אפי' בקטן אוכל כבילות מספק"ל לרי'
 ביבמות פ' חרש דף ק"ד אש כ"ד מנווים להפרישו עינין שם
 ובפוסקים בא"ח סי' סמ"ג וכו' ד"ס' ש"צ דפ"ג כו' כו'
 הרמב"ם והטור ע"ש כ"כ ובפירושים אלפני אפי' בקטן
 דאינו בר חיובא ונס אינו יורע שמה שהוא אוכל אסור אפי'
 אמ"ד דהנדלוים מנווים להפרישו וא"כ דון מינה דכדור'
 ודאי האחרים מנווים להפרישו אם עושה איסור מנר חסרון
 ידיעה וא"ל דהו' דוקא במילתא דאיסורא דאורייתא אבל
 בניסטר' דאף להננהים כו' איסור אינו אלא משום חומרא
 בעלמא דרואי תן הרין מותר אף לפי' ה"א של רש"י במילת
 גיטות דף ר"ל גיטות תרי וכמ"ש הט"ו סי' כ"ד ע"כ ועי' ב'
 בתה"ד סי' קפ"ו ובש"ך סי' ה"כ"ל ס"ק ה' ואחרים כל
 האחרונים ע"כ כו' אפי' דא"כ להודיע רהא ודאי ליתא
 ר"ס ק"ל דרבדים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור דינו
 כדבר כמ"ש בפ"ד דפסחים דף כ"א ובפוסקים כד' סי' רי"ד
 ע"ש כ"כ ובאחרונים וא"כ הדר הנ"ל איסורא דאורייתא וכן
 מוכח מח"ש בתשו' מהר"ם מרוטנבורק סי' ע"א כגו' ששועה
 ב' ימים וזהו ומהל' ומהל' כ"כ ע"ש דמותר לאכול כשבת
 שכישלו אחר' לזורך ענהו וליכא למיחש שהוא ירבה בשבילן
 אפי' בחיורו דאלפני עור לא עבר עכ"ד הכיאה התנ"א
 בס' תרכ"ד ס"ק ו' ע"ש וה"ל דכוותא וק"ל ועוד דאפי' ניתא
 דישחב כאיסורא דרבנן בעלמא הא ודאי ששועה לי דאף
 באיסורא דרבנן חייב האדם להפריש את חיבורו אם רואהו
 עושה איסור מחסרון ידיעה והוא לא ידע אם לא דיוודע דלא
 יקבל ממנו דאי אמרי' מוטב שיהיו שנגים ואל יהיו מוירים
 כמ"ש בשבת דף קמ"ח ובכנינה דף ל' נבי אין מרקדים
 ואין מספקים ואין מטפחים דהם דברים האסורים מגזירה
 דרבנן וקאמר ע"ז הש"ס והאידנא דחוי' דקעברי להולא
 אמרי' להו ולא מידי מוטב שיהיו שנגים ואל יהיו מוירים
 וכתב ע"ז הרא"ש שם בכנינה וז"ל וה"מ במידי דידעינן כודאי
 דלא תקבלי מוין אבל במידי דלא ידעי' מחוייבים לחסות
 בודם וכו' ע"ש ובפוסקים בא"ח סי' תר"ח וא"כ ה"ל כד"ד
 אפי' אם היה איסור מדרבנן בעלמא ודאי היה הכע"ב
 צריך להודיע אל האורח שאותו הענין הוא ביטורא ברי שלא
 יכשל בו (וכעת ראיתי להר"ב דרך החלף שינא מחדש לאור
 הרפום שכתב ב"ק פ' ע"ב דכל דבר דאסור משום גזירה כ"ל
 שאינו יורע כודאי שהוא אסור אף שיוודע בו חיבורו מזה אינו
 מחוייב

כבר הלכנו ודרכים א' הרקין ובחתיכת העוף בשכרי' לפעמי'
 וכשאר חזנים דכוק לרקין והוא כמין דק קטן או קשה חלול
 והכשרוהו ועיין בס' הכלבו דף קט"ו (א"ה עיין חש"ל כוה
 בס' ז"א) :

סעיף י"ד

כא לפני קורקבן של טווס שמן והיה
 מדולדל מתוך שוקן שעליו כמין בליטה
 ארוכה מעור דק כעין הלכוש מקרום הנולד סביב חוט
 העובר בקורקבן והייתי סבור שבתוכו מסמר ושינא תן
 הקרקבן והכריח כי ראיתיו מפני' מבלי שום רשע וחתיכתי
 הקרום והנאתי בתוכו יותר מלב נוגות ארוכות יותר מששה
 אצבעות אחוים יחד דקים ורכים כנזות החרסים שגריין
 בדקם ולא כתקשו וראשי הנזו' חמד החון וסוף הנזו' הרגיל
 להיות תחוב כעצ הנה אצל הקרקבן והיו כולן דקות וחלוט'
 והכשרתי שהנזות הללו כולדו שמה תכח השוקן כאשר ראינו
 פעמי' רבות שכולדים בתוך השומן האוונות והוא דבר טבעי
 בו האירים היוצאים מהעור ונעשים נזות לא יוכלו לגעת
 ונעשו ונתהוו שמה לפעור (א"ה עיין לק' בסו"ו) :

סעיף ט"ו

לפעמים נמצא יוצא חן הכליות של עוף
 כמין שק מלא למה ירוקה כחלחון בינה
 וכדומה קפוי והריאה נדבקות כו' ע"כ אם נאמר שגדבקה
 דחמת מכה והחולי כמסוף סי' ט"ז (א"ה ר"ל דאם האומה
 סרוכה לדופן ויש מכה בדופן תלי' בדופן כמ"ש שם סכ"ב)
 וכשרה אם לא ולא התרתי העולם אלא בהסמכת מוירים
 שראו בעיניהם עמדי ונרין לרקוק דבר כי פעמים רבות
 הצאתי שלא נדבקה הריאה בעצמה אלא הקרום שכשילתה
 וגם הוא לפעמים מתעבה וכמדומה שגוף הריאה נדבק
 ואינו אלא הקרום (א"ה דברים אלו אינם מובנים אצלי
 דהלא הקרום של הריאה בו תלוי הטרפות דאם אינו כריא
 והוא לקוי שריפה ואולי ד"ל קרום חוץ מן הריאה וכו') :

סעיף י"ו

בתוך שומן האוונות המפוטמות ופעמים
 רבות בא לירי בריכוף מופלג והכשרוהו שהותרו המוניאו'
 הנזות חן העור לפעמים דוחות וחוליות אותן לפנים וזה
 ימים בא לירי בתוך חתיכת שוקן עגולה ככנינה מתחת לרק
 סמוך לכרם שהיתה בתוכה קנה של נוגה מעט גדולה
 וחוטים רכים ודקים של נזות הפוונות סביב ומעט ליחה
 ירוקה ככנינה אצלה והכשרוהו (אמר המחבר הא מילתא
 דפשיטא ליה להרב ז"ל תלויא באשלי' ברכיני הב"ח כ"ד
 סי' נ"א והאומות שמואל בתשו' סי' ז' והפ"ח סימן נ"א
 הכשירי' אך השארית יוסף סי' כ"ג והמינוך בית יהודה סי'
 ח"ד והשכות יעקב ח"ב סי' ס"ה והפנים חלירות ח"ג סוד
 בוטים להטרופ ולע"ד הדבר תלוי בראות עיני המורה באופן
 שגנזאים אלו הנזות אם יש לחוש שבאו הכחוח או לא) ע"כ
 הועתק מחתיכת הרב הנ"ל :

ב"ד הקטן ישמעאל כהן ס"ש

סימן י"ט

להל' טריפות סי' ה"ד ושייך ג"כ רס" קי"ט

76 על

מאי דשאל מעב"ת מה יהיה משפט בני צירנו
 חודנא ההולכים לריגזיו דנהגים היתר בניסטרא
 שאנו נוהגים בו איסור אם בנותו לשאל אם יש לנו לחוש
 שהכע"ס שמתארח אצלו ינחנו לאכול בניסטרא מהש
 לכאורה אין לחוש לכך דודאי לא חשיד וסמ' ישראל להניח
 לחיבורו לאכול דבר דלחבורו הוא אסור דא"כ הוה קעבר
 אלפני עור לא תתן חכשול וסמ' ישראל לא חשיד עלזה

זרע ש"ות י"ד סי' י"ט להל' טריפות סי' ס"ד אמת

מזכירה בין כמילי דאורייתא בין כמילי דרבנן דדוקא
באבילות דראו חכמים להקל מקילובן ולא יפיקו מיניה
לעלמא דומיא למילי דאמר' דאין אומרים בשבתים זה
דומה לזה וכו' ה' התוס' בכפא דוכתי וביין כהנ"א סי' ש"ו
ס"ק' ודמילי קצת ג' כ' למ' ש' כ' ב' דמ"ק דף ז' ג' ג' דיני
חמ"ח שהם הלכות עקרות ואין למרות וזו ע"ש ואם כן
כחנא דאדרבה כחנא דאין לקמ"ל דאף באוסורי דרבנן
דעלמא דידך כל אחר להודיע לחבירו אף אם הוא שוגג
ולהפרישו מאיסור ודוק :

ובחפשי בחמתו האחרונים מצאתי תכל דמסייע
לי ה"ה הרב בית יהודה כפי' זון מחיר
דמסיק דאף באוסורי דרבנן דידך להודיע לחבירו ולהפרישו
מאיסור ואתא דאיתי בדיה ג' כ' מ"ש הד"ב מהל מאש סימן
כ"ד דאפי' אם הוא חבירו שחבשל לכתמילה בקרדה
שאינו בת יומא והוא לא ידע דכתבשל בו איסור עכו' חייב
להפרישו ע"ש אכן מ"ש שם הרב זל לתרץ הוי' דוד סי' ת"ב
ס"ב הנ"ל לפי עכ"ד דרבין דחוקים ואינו הנלע"ר כתבתי
והמענין יבחר :

ואחרי הודיעה' אוננות כל זאת אבוא מעתה
לבר' ד' ואעין ואומר דלכאורה נר' דמני שפיר
א' מק"ק מורנא להתארח אל' א' חכמי ק"ק ריב"ז בסתם
בל כמה דלותי בעה"כ יודע דהקל קרוש חודנא יש להם
שחמרא וז של ביסטרא גיירי דודאי לא יאכלנו דבר האיסור
לורח"כ עבר אלפני עור וכנ"ל ואפי' דמנינו להר"ב
אמונת שמואל סי' י"ד הוכחא דרבין בפר"ח בוד' סי' ס"ק
ג' דכתב דמותר לישאל להשוע אבר הן חתי טמא לב"ב
משום דלישראל ליכא בטמא משום חמ"ה ע"ש דלפ"ז ה"כ
היה אפ"ל דבין דלירידה שרי ליכא משום לפני עור הא
כבר פחו לה אמוחא ורבים לוחמים נגדו ה"ה הר"ב פר"ח
שם והרב אכלאפיה בס' עין חיים פ' עקב הכי' דרבין הר"ב
בית יהודה שם הנ"ל ע"ש :

והן עתה סגותי ראיתי אור גדול נמורת זהב כלה ארי
עלה ה"ה הרב המופל' רב דאמאי בעל מחנה
ברכה נר' דאפ"א ואייתי בדיה תורה שלימה ע"ז כבוד ר"ש
ס"כ ולא סניט שלא נתחבט בו והרבה לסתור דברי
הר"ב אמונת שמואל ע"ש ב' דפ"ח וז"ל דואי ה"נ אי הוה
א' חכמי ריב"ז מאל' לאחד חכמי מורנא הניסטרא הוה
קעבר אלפני עור - והן אמת דכתב הפר"ח שם ז"ל והוא
שהביא ראיה מההיא דחם ליה לודיעה דאבא וכו' (דפ"ח
דחולין דף קיא) שפ"ל הפוסקים אם צריך להגיד לו מה
שהוא היתר לדרייה ולחבירו איסור אינו עמין לזה דהתם לפני
דעתו של המוסר' אף לחבירו מותר אל' שנהג בו איסור
מחמת טעות עכ"ד דלפ"ז לכאורה היה פניט לומר דה"כ
דכותא דבין דלפ"ר המתירים בביסטרא מותרת לכל לא
עבר אלפני עור וכן מצאתי דכתב הרב זל בהדיא בדיני
המנהגים בא"ח סי' תצ"ו ס"כ ע"ש אכל גם הוא מסיק
שם דע"ג ראינו עובר לפני עור כ"ח אין ראוי לו להעבירו
על דעתו ואף בסתמא מני לחיוב בכיתיה כדמוכח מההיא
דפ"ק ריבמות ומההיא דחם ליה לודיעה וכו' ועוד דלית לן
למייקט לקולא כהפר"ח נגד הר"ה דחולק בין איסור ניכר
ראו מותר להאכלו משום דהוה מוכח דהדר ביה תמה שהיה
סובר מתחילה לאיסור שזינו ניכר דאין אבוד להאכלו משום
לפני עור וכל שכן דנקטו כותיה דלכ"ח ר"ס קכ"א הנ"ל
והש"ך בור' סי' קט"ז ע"ש וא"כ סברת הפר"ח הוי' סבא
יחידאה :

ובר מן דין הרי מסיק הר"ב ע"ז ז"ל אמת כתי

מחוייב להודיעו ולאסרו עליו כיון דהעיקר הדין ליכא איסור'
גביה ואינו אסור אל' משום גזירה וכו' יעש ואחרי התחילה
מכת"ר לא ידך בזני הדל' אתו עמו אל' עכ"פ חייב חבירו
להפרישו משום לפני עור וכמו שהוכחתי והראיה שהביא שם
הרב העובד' דמיייתי בעירובין דף ס"ד נלע"ר דאינה ראיה
כאשר יראה הרואה) וכ"ה עוד מדברי הרמב"ם פי' מהל'
כלאים והש"ע בוד' סי' ש"ג ס"א ז"ל הרואה כלאים של תורה
על חבירו אפי' היה בשוק קופץ עליו וקורעו מעליו חיד
וכ' וכתב ע"ז הרמ"א וז"ל דאם היה בשוק ח"כ לומר לו בשוק
וכ' ואם היה של דבריהם אינו קורעו מעליו וכו' עד שמיניע
לכיתו וכו' ע"ש אלמא בכיתו מיהא צריך להודיעו אף ע"ג
שהוא שוגג אף בכלאים דרבנן דאינו אסור אל' משום
גזירה ז

והן אמת דלכא' ק' הוה לדינא יתיב בוד' סי' ת"ב ס"ב
דמי שמת לו מת ולא נודע לו אינו חובה שיאמרו לו
וכו' וע"ז נאמר מוציא דיבה וכו' ומותר להזמין וכו' ע"ש:
אכן כד מעיינין בה נלע"ר דאדרבה משם ראיה
דהרי דין זה הוא במדרבי בסוף מ"ק דכתב שם
ז"ל מי שמת לו מת וכו' אין חובה שיאמרו לו
מדאמר בפ"ק דפסחים רב בר אהוב דר' חייל דהוא בר
אחיה דר"ח כי סניק התם אל' אבא קיים אל' אבא
קיים אל' אימא קיימת אל' אימא קיימת ה"ג ר"ח וה"ג
אל' ר"ח אבי קיים העורנו חו"ל כ' אבא קיים כלומר
אבי חו"ל מאל' דר"ח לא השיב לו כלום ומתחילה הדניש
שנפטר וכן י"ל גבי אימא קיימת וכו' אלמא שלא רצה לו
כלום אילו לא היה שאלו וכו' ע"ש ולכאורה נר' דמיייתי ראיה
דוקא הכר"ח משא"כ לפירש"י דרוש פסחים דף ד' וכת"ק
דף כ' רבי' דר"ח שאל לרב על אביו ועל אמו של רב שהיו
אחיו ואחותו של ר"ח ע"ש דלכ"ז אין מזה ראיה לדינו של
המרדכי משום דכיון דלא היתה אל' שמועה רחוקה של שאר
קרובים דאין בו אבילות אל' שעה א' יכול לקיים זה אח"כ
כשרע השא"כ לפרוץ דר"ח שאל על אביו ועל אמו המש
דאף בשמועה רחוקה חייב בקריעה ובגידול שער עד
שיעברו בו חבירו כה"ש בסיומן ת"כ ס"א דהוה יליף שפיר
המרדכי דר"כ להודיע כך נראה לכאורה אבל לפי האמת
א"כ לומר כן דא"כ תיק' הוה על תהלו' סימן ז' דכתב
דבבנים וזכרים המנהג להודיע כרי שיאמרו קדיש השא"כ
בכנות וכ"פ הרמ"א בהנה ס' ת"כ ס"ב ע"ש וכן דמ"נ א' אי
ס"ל כבוד' א"כ אף בבנים וזכרים א"כ להודיע ואי סבירא
ליח כפירש"י אף בכנות צריך להודיע ונלע"ר דה"ט שכתב
מהר"ן לחלק בין זכרים לנקבות משום דס"ל כפירש"י וז"ל
א"כ הנ"ל דבבני' א"כ להודיע כיון דלירידה חייבי בשמעה
רחוקה דאח' ואחות דליכא דין אבילות כלל לימא דבאחת
גם בשמועה רחוקה דשאר קרובים חייבי לו הקרוב כשבאה
לו השמועה רחוקה להפסיק מד'ת' אם הוא עוסק בתורה או
מתלמדה אם הוא עוסק במלאכה וחייב לחלון מנעליו אם
יש מנעלים כרגליו כה"ש בס' ת"כ ס"א ע"ש וא"כ מרחוי'
דרכ לא הוה כפי' להימר לד' שמתו אחיו ואחותו כדי
שיפסיק מד'ת' וחלון מנעליו (דמסתחא רבי חייל היה
עוסק בתורה וגם מסתחא היה לו מנעלים כרגליו) ש"ת
דכמדיי ראבילות ראו חכמי' להקל בדבר ולומר דא"כ להגיד
דחם אחרו והם אחרו והש"ה ילפני' שפיר דה"ה לגבי אבילות
דאב ואם לגבי הכנות דהיינו אבילות שאר קרובים כדאית
לשו היינו אבילות דאב ואם כדאית להו אכל לגבי הכני' ריש
חוב נוסף דהיינו אמירת דברים שבקדושה לבייח' נפש
אביו ואמו בזה הקד' לכללן דצריך להגיד ככל שאר חילי

קונטרס הכללים
ספר

שדרי חמד

פאת השדה שיורי הפאה

כולל אות ג. ה. ה. ז. ז.

יבואו בו כללי הש"ס וכללי הפוסקים דברים ברורים, ליקוטאי נינהו מספרן של צדיקים המה הנבחרים, אשר דברו בקדשם אחת הנה ואחת הנה במקומות מפורזים, ואסיפת דינים, אמרי פנינים, מפי סופרים ומפי ספרים, בדבר הנהוגים נפשי איותה ללקט אמרים, בעזרת האל יתברך בורא רוח ויוצר הרים, למדנו חיפוש מחיפוש חופש כל הדרי חדרים, תיקנותם אף עשיתים ע"ס אי"ב מאל"ף ועד תי"ו מסודרים, להועיל לקמנים כמוני מילדי העברים, את כל אלה ידי עשתה אנכי הרל צער שבצעירים, מבני ציון עיר קדשנו ירושלים מושב תפארתנו במהרה בימינו תבנה ותכונן בראש ההרים, גר אנכי לעתות כאל באחת מעיירות קירים, קראסוב בואר עיר קמנה ואנשי קדש בתוכה טובים ויקרים, הצעיר חיים חזקיתו מדיני המכונה חח"מ היו בלא"א הרב החסיד ועניו מוהר"ר רפאל אליה מדיני ולה"ה תנצב"ה נהנה מזיו השכינה באספקלריא המאירה אור לישרים.

חובא לבית הדפוס ע"י בית מסתד הספרים של הר"ר שמשון ובנו הר"ר יצחק סובאלסקי נ"י.
בוארשא רחוב דוקא 40

חלק שני

הוצאת

"בית הסופר"

בני ברק, רח' ר' עקיבא 65

PRINTED IN ISRAEL

דפוס

ליטו-אופסט ליאון

תל אביב, דרך המה"ס 108

ברל כא

לכני דורו ולדורות הבאים ובפרט בחידושי תורה לגברא רבה ויקרא שר התורה:

ברל כג

דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור דאין רשאי להתיר להם אם הוא מדאורייתא הנה בנדפס אוח מ"ג הבאתי מכמה פוסקים שכתבו שאינו אלא מדרבנן ותמהני על מה שכתב הרב זרע אמת בח"ב סי' י"ט דכין דאובא (בגדו) משום דברים המותרים וכו' הדר הוה ליה איסורא דאורייתא והרי רבני האחרונים הוכיחו מסוגיית הש"ס ודברי הראשונים דאיתו אלא מדרבנן ע"ש איברא שמרן מוהרש"ם כתב דהף דהוי מדרבנן מתמריקן בספיקו כמו שכתבו רבני האחרונים בשמו וכן ראיתי עתה להרב ערוך השלחן בתלק יו"ד סי' רי"ד שהביא ספק זה ובנפקא מינה לענין ספיקו אי חוליקן לקולא וכן נפקא מינה לענין אם עבר דבגד דרבנן חין לריך לנהוג איסור בימים שעבר והגב בהם היתר כצו"ד סימן ר"ח וכתב דמסוגיא דגדרים דף ע"ז ומהר"ש ור"ן ברך פ"ח מתבאר שהוא רק מדרבנן וסיים מיהו מוהרש"ם סי' נ"ג כתב דהף דהוי מדרבנן מתמריקן בספיקו מכל מקום לא היה לו להרב זרע אמת לומר הדר הוה ליה איסורא דאורייתא דאין במשמעות לשנו דכוננו לומר דיש לו סמך בדאורייתא כמוכן ואין דעתי הענייה נוחה לומר דהרב סמך על מה שאמרו בספרי פרשת ראה על פסוק כי עם קדוש אתה להשם (דברים י"ד כ"ב והובא ברש"י ע"ס) ודרשו מכלל דדברים המותרים וכו' דאחרי שפורש בש"ס ובפירוט הראשונים דמאי דאמרו בזה כל יתל הוא מדרבנן לא נפלת לומר דגם דרשת הספרי הוא אסמכתא מדרבנן וכמו שכתב ידיו הרב המובהק מוהר"ר דוד פישאטו יל"ו בהגהותיו לספר יהודה יעלה (לרב גדול משאלותיו) בתלק יו"ד סי' כ"ג ועי"ש שחמה על הרב קול אליהו שכתב דחוליקן בספיקו לקולא ככל ספק דרבנן ולא זכר שר דברי הרב מוהרש"ם שכתב דמתמריקן בספיקו וכן הביא בשם חנא דיון הרב כפי אהרן בתלק יו"ד סי' א' דפשיטא ליה להקל בספיקו וכתב עוד שם שבספר מעט מים סי' טו"ז דף ל"ד ע"א הביא שהרב שלחן גבוה בתלק יו"ד ח"ג בסוף הספר פשיטא ליה דדין זה הוא מדאורייתא ושחמה עליו ואין מניו אללי אף ראיתי שבספרו טהרת המים בקונטרס שירי טהרה במערכת הש"י"ת אות י"א הביא מה שחמה בספרו מעט מים הג"ל על הרב שלחן גבוה שדבריו הם היפך סוגיה הש"ס ופירוש מהר"ש בר"ט ע"ז ובדף פ"א וכו' :

ברל כד

דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר הכי אמרי רבנן דבמערכת בירושלמי פרק שלשי דמסכת ראש השנה הלכה ה' ודרשו הכי אקרא יהיה כלזיות סוחר ממרחק הביא לחמה והתוספות בכריתות דף י"ד ע"א ד"ה אלא דרפרס ברוחא הוה כתבו ובפרק שני שעירי איתא נמי הוה דהכא ולא דמי דילמא שאני שעיר המשתלח וכו' אלא רעלות הוה דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר ומלויין שם על הגליון הירושלמי דמסכת ראש השנה הג"ל ודבר זה הוא אחת משלשים ושתיים מדות שהתורה נדרשת בהם בבבליה של ר' אליעזר בנו של רבי יוחנן הגלילי המובהק בסקדמת הגליון מוהר"ו לפירוש המדרש רבה (דפוש ר"א"ש וילנא תרל"ה) ובספר נ"ע להרב מוהר"ר לה"ק (וילנא תרי"ט) חו היה המדה פ"ו והארץ שם קדבר זה הוא כלל גדול בתורה להבין בו ענינים רבים ע"ש בדף ל"ז בהחידושים (בד"ה ודע) ובהביאורים לין דברי הירושלמי ודברי התוספות דכריתות וגם לין לעיין בשו"ת שאגת אריה סי' ע' ועיינתו שם וראיתי (בד"ה ובה"ה) שכתב דברי התוספות דכריתות הג"ל וכתב על זה ו"ל ומי יתן שהיו מראים לנו רבותיו ואפילו מקום אחד שבגמרא מייטי דברי איזה אמורא בסתם ובמקום אחר מייטי

דברים שכלב אינם דברים לא אמרין הכי אלא הוה אלא היה מטעם הקדוש המסייע להדברים שכלב אכל הכא דיש לנו מטעם הקדוש המסייע להדברים שכלב אכל לט דבור כעת נגד המטעם הקדוש אוליגן דברים שכלבו כן כתב הגליון דבר"ק חלללם בספרו עם סופר בהשמעות שכתב ב' ד' קט"ו ע"ד בשם הרי"ב"א ליקדושין ד' נו"ן ליישב מה שהקשה דרין גט מנושה בעכו"מ דפסול הא כיון שאמר רואה אני יומא דברים שכלב אינם דברים וכתובות ר"ד כתב שם ליישב הקושא במנושה על ידי עכו"מ ו"ל שאני החם דמלוה לשמוע דברי חכמים פירוש אכל עיבורו עכו"מ דאין מלוה לשמוע דבריהם לעולם אומא לך דברים שכלב דברים ואי קשיא אם כן נקשה אחרי דתנן גט מנושה בעכו"מ פסול לרבה דאלמא דברים שכלב דברים לא קשיא דאמר לך רבה שאני החם דמה שאמר רואה אני בעיניו אמר ואפילו דיבור בפה אין כלא ומשום הכי לא הוי גיעאל אכל הכא מי הכריחו למכור :

ברל כב

דברים שבעל פה אי אהה רשאי לזמורם בכתב רבינו הקדוש שפור המבניות ורבי יוחנן שפור הירושלמי ורבינא ורב אשי שפכרו תלמוד בבלי לא כתבו מה שפכרו דאין לכתוב חורה שבעל פה אלא דוקא שיגרו חיבורם בעל פה אלא שבדורות האחרונים אחר שפסחם הש"ס גברה השכחה והסירו לכתוב כן הכריע בדאיות מהש"ס החקיק לב יו"ד ח"א בקונטרסיו כון לחקך דף ס"י ודלא כהרב פתח עינים ושדברי הרמב"ם ורב שרירא לריקים עיון כן כתב הרב טהרת המים במערכת הב"ק אות ל' ואין הספרים הג"ל מניחים חללי אמתם אנכי הרוחה שגדול בדורנו הגליון מוהר"ם חון בהגהות א"י הים שכל תשובות הגליונים שדפסו בליורט בשנת תרל"ט העמיק הרחוב הדבור בפרט זה בסו" קפ"ו ע"ו עד דף ק"ג ללל במים אדירים וכל יקר ראתה עינו דברי כל הרבנים ראשונים ואחרונים והכרית שמשולם לא נאמר לכתוב דברים שבעל פה ומה שאמרו דברים שבעל פה לא ניתנו לכתוב הטובה על הקריאה בהם שלא ניתנו לכתוב להיות נקראים מתוך הכתיבה אבל לא שנאסרה גוף הכתיבה והארץ למענינו בדרך שהלך ליראיו מחכמו דבדברים ישרים ולדקים נחמדים מזהב ומדבש מתוקים :

והיה נראה לי הול בפשיטות שאף טעם היתר הכתיבה הוא משום שגברה השכחה לאו לזמורא דכי ידע איניס בנפשו היומו רזיו וכו"ר בור סוד שאינו מאבד טיפה וכל תלמודיה רחמן למנה בביסותו כי אין שכתה לפני כסא כבוד תורתו יהא אב"ל לו לכתוב דברים שבעל פה כיון שאין שייך הטעם לגביה וידיה אלא אחר שהתירו מטעם הג"ל הותר לכל אדם ולא פלוג רבנן בין גברא לגברא אמנם תדמן לירי ספר חוט המשולש (נקרא גם כן עץ אבות) והוא סיפור מעלות שלשה גלויים לקדושים אשה בארץ חמס סופר ורביע עקיבא איונגר וכתב סופר וראיתי בדף ד' ע"א בהגהה (בד"ה קך הוה) שכתב על הגליון מוהר"ן רבו של החתם סופר שאמר שאינו עמדו על דעתו לא שכה מה שלמד ומטעם זה לא כתב חידושי תורתו על הספר כי אמר שכל עיקר שהתירו חו"ל לכתוב דברים שבעל פה הוא משום עת לעשות שהתורה משתכחה בענותותו הרבים כמו שהארץ הרמב"ם בהקדמתו והוא לא שכה נוה שלמד לכן לא העלה חידושי תורתו על הספר רק כימתי נתן לעלמו בנקודות וחיבות וכתוב שם שבש"ס משנה של הגליון מוהר"ן היה נרשם נקודות וכתוב בדרו ו"ע או נקודות לבד ורב אחר הדפים חבור על חלק אחד ממשניות לפרס כונת הגליון בנקודותיו ושם הספר משנה דר' נתן ע"ל ומסתברא לי דמשנת חסידים כאן שנה רבי וחקי בזה לא נחקרה דעתי לפי מה שהתמירו ספרי מוסר והיראה בתוכה האדם לכתוב כל אשר יחטו הש"ס להועיל

שאלות ותשובות

מדהר שד"ם

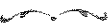
השייכות בטור אורח חיים - יורה דעה

מהחכם השלם מרנא ורבנא הגאון
כמוהר"ר שמואל די מדינה זצ"ל

אשר איזן וחקר ותיקן וקיבץ ואסף וברק עד מקום שידו מגעת כדי להוציא לאור
כל תעלומה והניף ידו על כל הפוסקים חדשים גם ישנים כדי להשיב אמרו
לכל שואל יואל לדעת דבר המשפט בין דם לדם בין דין לדין בין אדם
לחברו ובין איש לאשתו והלכה כמותו בכל מקום ומשנתו קב ונקי

גואלינו ה' עבא-ות • יצילנו משגיאות • ויראנו בתורתו נפלאות
ויזכנו לעשות ספרים הרבה אין קץ • ובא לציון גואל, אמן וכן יעשה הא-ל

(נוסח השער בדפוס ראשון)

מהדורה

חדשה מסודרת

באותיות מאירות עינים

ברוב פאר והדר, מוגה ומתוקן

עפ"י דפו"ר וכת"י, פיסוק וקיטוע מדויק

הוספת אלפי מדאי מקומות, ציונים והערות

פענוח ראשי תיבות, ותשובות חדשות מספרים וכת"י

בתוספת מפתח הענינים, ש"ס רמב"ם וכו', אישים ומקומות

נערך ונסדר על ידי הרב"ג ר' דוד אביטן שליט"א

ובתוספת הערות הגאון הגדול ר' שמואל דויטש שליט"א

זכרון אהרן

פניהק ירושלים תש"ע

בו אלא עשאוהו כחלב כחוש ואפילו שההיתר שמן.

ועוד אני אומר אפילו אם תמצא לומר כדבריו שהיה ראוי לחלק לדברי האוסרים בין כחוש לשמן, כיון שלדעת הרמב"ן והרמב"ם ז"ל הנ"ל סברי שאפילו בחלב גמור ע"י מליחה אינו אוסר אלא כדי קליפה אע"ג דאנן לא נקטינן כותייהו בחלב גמור, בהא גדיד הנשה ושומנו וקנוקנות נקטינן כותייהו דכיון דאיסורייהו קליש טובא, כל שכן דלענ"ד כ"ע מודו הכא כדפרישית¹⁹⁸.

וכן הדין בחלב גמור נמי אם הוא אינו אוסר אלא כדי קליפה, היינו בגדון זה דוקא כשחתיכת ההיתר הנמלחת עמה אינה שמנה. ואם נגע החלב בחתיכת של בשר ונתערבה אותה חתיכה באחרות ואינה ניכרת, חד בתרי בטיל, אפילו בחתיכה הראויה להתכבד, כיון שאין איסורה מחמת עצמה אלא מחמת שבלעה, וכן ראוי לעשות הלכה למעשה. ואם מלחו כאן ג' חתיכות וחלב באחד מהם ואינו יודע אם נגע החלב בשאר החתיכות או ספק אם נגע בזו ובזו ואין בשום אחת מהם ששים, נ"ל כיון שהדבר ספק יקלוף החתיכות ודי, כי הדבר ספק ספיקא, ספק נגע ספק לא נגע, ואח"ל נגע שמא הלכה כדברי האומרים אין מליח אוסר כנ"ל¹⁹⁹. וא"כ די בקליפה. ועוד יש לאוקומה כל חד וחד אחזקת היתר²⁰⁰.

דינים הנוגעים לתורת יין נכד

סימן נג²⁰¹

מעשה שהיה כך היה כי קהל קדוש רודיש י"א בהיות היה מנהגם לעשות היין חוץ לעיר, והיו מביאים היין בגורות ע"י חמרים גוים, והיו המכשולות מתרבים, אם ממגע הגוי בכזונה או שלא בכזונה. גם מענין הנזרות שלא היו עושים התבשר הראוי להם כפי הדין. גם כי היו אנשים בלתי נוהרים

דקאמר ואפילו האיסור כחוש וכו', אבל למטה מיירי בחתיכה של היתר שבלעה איסור ממקום אחר ונאסרה וחזרה ונצלת עם חתיכת היתר, בהא ס"ל לטור דאין כח באיסור הבלוע בחתיכת ההיתר לאסור החתיכה האחרת של היתר, ולפי שא"כ היה משמע אפילו שבלעה החתיכה של היתר הראשונה שומן של איסור שהוא דבר מפעפע, כיון שאין האיסור בעין אלא שהוא בלוע בתוך החתיכה וצריך לצאת משם ולחזור לאסור החתיכה השנית אי אפשר לעשות אלא ע"י רוטב, לזה אמר וכתב הרשב"א וכו', באופן שאם הראשונה בלעה דבר מפעפע אוסרת השנית, מכל מקום שמעת מינה שכשהאיסור שלא מטבעו לפעפע אין אוסר ההיתר אפילו שההיתר שמן ומפעפע. והשתא ניחא שאפילו ששומן הגיד יצלה או ימלח עם היתר שמן, אינו אוסר אלא כדי קליפה למאן דאמר מליח כרותח דצלי. ואפילו שבזמן שהחלב כחוש אוסר כשחתיכת ההיתר שמנה, היינו שסתם חלב מטבעו מפעפע אלא שעתה מצד מקרה קרה לו שנתכחש אין לו כח לכך, וכיון שחתיכת ההיתר שמנה מתפטם החלב הכחוש ויש לו כח להתפשט החלב האסור בחתיכת ההיתר, אבל שומן שאפילו שיהיה אצבעיים על אצבעיים משמנינות אין מטבעו לפעפע כלל, מה לי שיהיה החתיכה של היתר שמנה או רזה, כבר קי"ל שאין ההיתר מוליד לאסור אלא למקום שהאיסור בעצמו יכול לילך ולא יותר. והשתא דהרשב"א והר"ן ז"ל שכתב בשמו גבי הנהו אטמתא שנמלחו וכו' י"ל דלא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש, ולא חלקו בין החתיכה שנמלח עמה כחוש או שמן אלא סתם גיד הנשה ושומנו אינו אסור אלא כדי קליפה. וכן נראה בגמרא בפרק גיד הנשה (חולין צו, ב) על משנת ירך שנתכשל עם גיד אמרינן בגמ', אמר שמואל לא שנו אלא שנתכשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד, ופריך איני והא אמר רב הונא גדי שצלאו וכו' ומשני שאני חלב דמפעפע. והשתא אם כדברי הב"י מאי דוחקיה דשמואל לאוקומי מתני' בנתבשל דוקא לוקמא אפילו בצלי ושמה שנצלה עמו היה שמן. ותו המתריך מאי האי דקאמר שאני חלב וכו', הו"ל לשנויי התם בגיד שמן ושוב לא היה נופל קושיית דרבה בר בר חנה. וזה היה ראוי לתרץ כיון שלדעתו שמואל בגיד כחוש קא מיירי, דאי בשמן אפילו נצלה נמי הכל אסור אם יש בנותן טעם, אלא ודאי כיון שאיסור שומן גיד קלוש וקנוקנות ג"כ אינם אסורים אלא מדרבנן לא החמירו

198. עי' בתורת חסד (למהר"ח הכהן פרחיה) סי' רצ"ג, שכתב ליישב דברי הבית יוסף מהשגות רבינו. ועי' בזה גם בש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"ז ובכנה"ג הנ"ל ובאות ס"ב שם. 199. הבית יוסף בסימן ק"ה כתב: "משמע שירוע לו שלא נגע אלא באחד בלבד, אבל אם אינו ידוע אם נגע בכלן כולן אסורות". אמנם בבדק הבית כתב: "אלא שמצאתי באחרות חיים תשובות הר"מ ז"ל [ד"פ סימן תרי"ז] על חלב הרבה שהיה תלוי בקיבה ומלחהו עם הרבה מעיים, הבני מעיים אחרים שרו, דכיון שהאיסור היה מכוסה בתוך הקיבה אינו מוליד טעם אלא ע"י רוטב,

ואי אמרת משום ספיקא דאורייתא לחומרא ריכזא בכל החתיכות זאת נמלחה עמה ואסורה, דכיון דא"א הנגעה בכלולהו אמרינן דכל אחת שנמלחה עמה מיד בטלוח האחרות דחד בתרי בטיל. וכתב הכנה"ג שם הגב"י אות ס"ב שכן נראה מדברי מהריב"ל ח"א דף קלא"א [עי' במהריב"ל ח"א סי' י"ז]. ועי"ש מ"ש עוד בזה, ובאות ס"ג שם, ובתורת חסד הנ"ל מה שהעיר על דברי רבינו. 200. עיין מ"ש בזה מהרש"ם בתשו' בח"ב סי' ק"ב, ובדעת תורה יו"ד סי' ל"א סוס"ק ח'. 201. דפרי"ר ח"א סי' י"ז.

רי
ור
יל
לו
כן
זל
יח
ין
יה

ה:
ת:
ור
(א
וח
לו
רי
ום
יע
ה:
זו
י
ת:
ל
זב
אי
זו
יך

י,
א'
א'
נה
ור
גד
נה
רי
וא

א
ט.
בו

מאנדאנדו לוש מנהוגים די קאדה טיירה די אישמאש עדות קי שי פיוז פור אישמי מודו לו פודימוש מורקאר אי וינדיר אי שינו נו שי פודרה מירקר ניוינדיר נינגונו דינינגונה פארמי שידי אישמה מאנירה נו פ' ואירי פ' יג', עד והעובר עליה דינו מסור לשמים ולבריות. היה זה יום ד' כ"ב לחשון שנת הרצ"ט ליצירה וקים.

ועל כל הדברים הנז' ראיתי מי²⁰³ שהראה פנים לומר דלאו דוקא בתוך העיר כשר וחוף לעיר אסור, אלא אפילו הנעשה חוץ לעיר אם נעשה בבית יהודי בשיש לו שם גת בכרמו, ואין יד גוי מתעסק בו כלל גם זה מותר. ולזה מסכים דעת הרב כמהר"ר דוד בן זמרא נר"ו²⁰⁴. ובראותי לשון ההסכמה ולמטה לשון החכם הנז', נשתוממתי ונפלאתי הפלא ופלא, כי לא ידעתי איך אפשר להתיר מה שאסרו על עצמם בפירושו, ולמה נדחק עצמינו לעייל פילא בקופא דמחטא, להקל באיסורין. ואף כי הסכמה זאת לא יש בה לא חרם ולא שבועה, אינה יוצאה מנדר, ומאיסור איסור לאסור המותר. והרי גדולה מזו אמרו בירושלמי דפסחים פרק מקום שנהגו (פסחים פ"ד ה"א) והביאו הר"ף בהלכותיו (פסחים יז, א), וז"ל הירושלמי, בר בון אומר כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור ונשאל מתירין לו, וכל דבר שידע בו שמוותר ונהג בו באיסור ונשאל אין מתירין לו. וכתב על זה הר"ן (שם יז, ב), וז"ל, עוד אפשר לי לומר דבירושלמי נמי בכני תורה ונשאל דקאמר נשאל לחכם כעין היתר נדרים שכל שנהגו איסור בדבר כעין נדר הוא, וכשהוא רוצה לנהוג בו היתר צריך שאלה, והכי מוכח פרק בתרא דנדרים (פא, ב), דאמרינן התם מאן תנא דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר כדי לבטלן, משום שנאמר לא יחל דברו, (עכ"ל הר"ן). הוי משמע מכאן דבמנהג לבד שנהגו בדבר המותר איסור (ו)הרי הוא כמו נדר, וצריך שלא לנהוג היתר²⁰⁵. וכ"כ הטור או"ח שלהי הלכות יום הכפורים (סי' תרכד), וז"ל, וחסידיים ואנשי מעשה באשכנז רגילים לעשות ב' ימים יום כפור שמתעניין ב' ימים כו', עד וי"א מי שעשה פעם אחת שני ימים שוב אינו יכול לחזור בו לעולם, דכיון שקבלו עליו הרי הוא עליו באיסור כרת, ואדוני אבי הרא"ש היה מתיר לישאל עליו. הרי שאפילו בפעם אחת שנהג כן הוי נדר, והרא"ש מחדש דמספיק בשאלה דלא עדיף מנדר, אבל נדר מיהא הוי לכולי עלמא, וצריך התרה, ואם יעבור עליו בלי התרה חייב משום כל יחל.

בערוי היין מן הנוד לחבית, והיוצא מכת גוי כשידע הגוי שהוא יין, אסור. ולדעת הרשב"א (תוה"א ב"ה ש"ב) שהוא גדול הפוסקים האחרונים אסור אפילו בהנאה. ואעפ"י שהרא"ש (ע"ז פ"ד סי' יג) אסרו בשתייה לבד. גם דעת הרמב"ם פרק י"ב מהל' מאכלות אסורות מסכים לדברי הרא"ש²⁰², מכל מקום כולי עלמא מודו דאסור בשתייה, דבהא ודאי לא פליגי.

על כן על כל הדברים הנז', השרידים אשר נגע יראת ה' בלבם וראו הבקיעה כי רבה והפרצה כי גדלה, ראו להטות עצמם אל הקצה האחרון, להרחיק עצמם הכלית המרחק מן האסור, עד שהסכימו ועלתה ההסכמה מצד כל הקהל גדולים וקטנים, שלא לעשות יין חוץ לעיר, ושלא לשתות יין שנעשה חוץ מן העיר מיום פלוני עד עשרים שנה רצופים. וכמו"כ גזרו ואסרו היין הבא מקאנדיאה ומשי"או ואנאקשיאה, אם לא יהיה עשוי על האופן הנז'.

וידדו תורף לשונות הבאים בהסכמה: איל אנו די הרצ"ו כו' הנעלה דון יוסף לוי יצ"ו קומינסו די האזיר לאנאריש אינלה טיירה אי טראיר לה חובה אי אנשי האזיר איל וינו פור לו קואל שי אישקוה מודה שושפיג"ה. ואחר זה מוגו"ש יחידי סגולה התנדבו די טאנביין איל אנו שגינינדו פאזיר לגאריש כו' אי פאזיר איל מודו דיג"ו. וע"י נדבת הקהל הסכימו קי איל קי דישט' מודן פיזירי וינו לו אברן פור כשר אי די אומרו מידו שירן גוזרין עליו איסור. עוד כתוב פרנסים ואנשי מעמד קידי ינדו שיקומאר איל קינו פ' זיישי שו וינו אין לה טיירה דישירין גוזרין עליו איסור נתקבצו כלם כו' וקבלו עליהם טודו תקון קולי דירין לפי שעה פארה פאזיר לוש וינוש בהכשר אין לאש ויניאש קונקי מעכשו והלאה איליוש מעצמם קבלו עליהם לה גורה קי איל ק"ק אה פ' יג"ו די פאזיר לוש וינוש אינלה טיירה אי איל קי פיאירי שונג או פושע קי שו וינו שיאה אסור עוד קבלו כלם דינו ביויר וינו דינדי לה וינדימויא די ה' רצט והלאה שינו פואירי איג"ו אין לה טיירה די דיינמרו אי נינגון אומרו תיקון ואלנה להכשיר היין הנעשה חוץ לעיר כו' עד כי כלם גזרו עליהם איסור בדבר אי פור קואנטו אנשי קומן פ' זימוש איל תיקון פארה לוש וינוש קי שיפ' און אינלה טיירה אנשי לוקירימוש פארה לוש קי וירנאן די פואירה הארימוש שאויר איל העתק די אישמה נושאיתרה הסכמה כו' אי לוש הארימוש שואויר נון פודימוש ביויר וינו שינו שיאה פ' יג"ו בבית היהודים אי איל גוי נו מונגה עסק נינגונו שינו אין הבאת הענבים אי

אליה קאפסלי. 204. ל"מ בתשו' הנדפסות שדן בנדו"ד.

205. נתבאר ענין זה גם לעיל סי' מ', כלשונו כאן. [ומזכיר שם בתחילת התשובה את מה שכתב בחשובה לרודיס, והיא תשו' דנן].

202. נראה שכוונתו להלכה ב' שם, שכתב הגביה ויצק היין אע"פ שלא שכשך אסור. אבל בכס"מ שם כתב שכוונת הרמב"ם שאסור בהנאה כדעת הרשב"א. ע"ש. וצ"ע. ועי' בזה בטור ובית יוסף יו"ד ריש סי' קכ"ה. 203. בשלהי התשובה כתב שהוא רבי

הרי"ף ז"ל (ה, ב ד"ה גרסי), וז"ל, אבל נראה לי דלגבי חולה אין איסור נבלה קל מאיסור שבת, דנהי דנבלה איסור לאו ושבת איסור סקילה, איכא חומרא אחריתי נבלה, לפי שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית שבה, כדאמרינן גבי נזיר (נזיר מכ, א) שהיה שותה יין אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת, אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה, וחד לאו הוא דאיכא, דמעשה שבת מותרים, דקיימא לן (כתובות לד, א) היא קדש וכו', ומשום הכי לאוין הרבה נבלה לא מיקרי איסור קל לגבי חד לאו דשבת, ואע"ג דהוי איסור סקילה, עכ"ל. וא"כ אני אומר דבנדון דידן היה ראוי לילך לחומרא בכל ספק, שהרי בכל שהוא ממנו איכא איסורא כנו' בדברי הרמב"ם הנז"ל. כל שכן שבכל איסור תורה קיימא לן ספיקא דאורייתא לחומרא, ולא מחלקינן בו בין איסור קל לחמור²⁰⁷.

ועם שזה דבר פשוט ולא היה צריך ראייה, מכל מקום לרווחא דמלתא ראייתי להביא כאן לשון מהר"ק ז"ל בשרש (קע"ב) [קע"א], וז"ל, ואם היתה ספק מקודשת כאשר אמר, מאי ארייא משום חומרא דאשת איש, תיפוק לי דבכל דבר שהוא ספק דאורייתא אזלינן לחומרא, ואפילו באיסורים הקלים, רק שיהיו דאורייתא. וא"כ בנדון דידן נמי דהוי נדר גמור, הוי איסור דאורייתא.

ובל שכן במקום דלפי הנראה ליכא שום ספק, אלא אדרבא שבכל חלקי לשון ההסכמה מברורים דעתם ומגלים כונתם כי רצונם להטיל עצמם אל הקצה האחרון מן הזחירות, וזה כי כשיעשו היין בתוך העיר כ"כ²⁰⁸ כאשר עלתה ההסכמה, שהוא עשרים שנה, בטורח גדול כ"כ ובהפסד ממון הבנים, בניהם אשר יקומו ישאלו ויאמרו מה העבודה הזאת לנו, ולמה אין עושים היין בבתים אשר לנו בכרמים, וישיבו

← **ואע"ג** דמשמע פ"ב דנדרים (טו, א) דהיינו כל יחל דרבנן, דפריך ומי איכא כל יחל מדרבנן, ומשני אין והתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם שנאמר לא יחל. ופירש רש"י, אי אתה רשאי לנהוג היתר בפניהם לבטל מנהגם, דעובר משום כל יחל, ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן. מכל מקום אפילו תימא דאינו ← אלא איסור דרבנן, היה ראוי להחמיר, אחר שיש לו סמך מן התורה, כל שכן דהני מילי היכא דליכא אלא מנהג בעלמא לבד, אבל היכא דאיכא הסכמה שכולם הסכימו, קיימו וקבלו עליהם, וגזרו על עצמם איסור, וכמו שכתוב וז"ל: אי איל קי פואירי פושע או שוגג קי שו וינו שיאה אסור, עוד קבלו דינו ביבי יד כו' עד קי כולם בהסכמה גזרו עליהם איסור. וכאלה רבות. הרי זה נדר ודאי, והעובר עליו עובר כל יחל מן התורה. וא"כ אפילו היה ספק בדבר דאורייתא, אזלינן ביה לחומרא. והרי כתב הרמב"ם פ"א מהל' נדרים וז"ל (הל' ד-ה), מצות עשה של תורה שיקיים אדם שבועתו או נדרו כו', עד האוסר על עצמו מין ממני מאכל, כגון שאמר תאנים אסורים עלי או תאנים של מדינה פלונית אסורים עלי או תאנים אלו אסורים עלי וכיוצא באלו, ואכל מהם כל שהוא לוקה מן התורה. ונמצא מי שיעבור על ההסכמה זו, בכל עת שישתה שיעור כזית מן היין עובר איסור כל יחל מן התורה.

ועל כן נפלאתי ולא ירדתי לסוף דעת כמהר"ר אליה ז"ל²⁰⁶, שכתב וז"ל, אם שפיכות דמים וכו' כל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו תקנות הקהלות הקלות וכו'. שנראה מתוך ריסי דבריו שדבר זה קל הוא בעיניו. ואע"ג דלפי האמת לא דמי לשפיכות דמים, מכל מקום אחר שהוא איסור תורה כמו שבארנו, ועוברים עליו תמיד, הרי הוא חמור ככל האיסורים החמורים. ודמי האי למ"ש הר"ן ז"ל במסכת יומא על הלכות

לעיר, על זה אומר רבינו שיש להחמיר מספק, משום שעצם המנהג שנהגו והחזיקו בו עושה הדבר לנדר, כמו שהוכיח בתחילת דבריו מהירושלמי והר"ן בפסחים. לא כן ספיקות בתקנה או שנוגעת ליחידים כתקנת ירושה וכדו', לא שייך לומר בזה שכבר הוחזקו ונעשה עליהם כנדר, דעיקר התקנה לא היתה על כולם אלא על מאורע שיהיה או מעשה פרטי. ולכן תקנות שבעניני ממון, כעניני מסחר וכתובה וכדו', גם אם ננקוט שדעת רבינו דממונא בתר איסורא גריר [ולא נוכל לומר המע"ה, כהיכא שיש גם איסור נדר], מ"מ לא חייל עליהם דין נדר כלל, משום שהם תקנות פרטיות. ולכן כתב בפשיטות [וכבר כ"כ הרא"ש והרשב"א כו' ע"ש], דמוקמינן אדינא דאורייתא. עוד אפשר לחלק בפשיטות בין היכא שהמנהג הוא תוספת על דין תורה, כממון, ירושות וכדו', בזה הוא שכתב דכל ספק מוקמינן אדאורי'. ודוק. וע"ע בחלק חו"מ סי' רל"ט ובהערה 195 שם בשם מהר"ט. ובסי' ש"ג ע"ש. וע"י משנה למלך ה"ל מלוה פכ"א [מהדר] ר"ש פונקל עמ' ריא-ריב]. ושואל ומשיב מהר"ק ח"א סי' ל"ג. 208. = כן וכך (זמן).

206. רבי אליה קאפסלי הנו' בשלהי התשובה [גם שם מוזכר בבדכת החיים]. 207. להלן בחו"ד סי' קכ"ה ד"ה מעתה, כ"כ בשם רבו, שהסכמות יש להם דין נדר. אמנם מה שהעלה כאן שבכל ספק בתקנה יש להחמיר, צ"ב דבחלק חו"מ סימן רע"ז כתב: "דלא אתי ספק תקנה רבנן ומפיק דינא דאורייתא, אלא שכתבתי שאם התקנה קבלו אותה בחרם אין הדין כן" וכו'. הרי שכתב שכל היכא שאין בהסכמה חרם ספיקה להקל. וכ"כ בעוד מקומות. והחקרי לב ביו"ד ח"ג סי' מ"ט העיר בזה [וציין לכמה תשובות אחרות], וכתב ליישב דהכא מיירי בשאסרו עליהם דבר היתר בלשון איסור, דאיסור לשון נדר הוא. ע"ש. ולענ"ד לשון רבינו בתחילת דבריו "משמע מכאן דבמנהג לבד שנהגו בדבר המותר איסור הרי הוא כמו נדר". ע"ש. משמע שלא מדוב בהסכמה מפורשת בלשון איסור. ונ"ל שהחילוק בין נדר"ד לשאר התשובות ברור, שבספק בעיקר התקנה בזה ס"ל לרבינו שספיקו להקל, שרבו ברור הוא שלשון תקנה שלא כלול בה חרם וכדו' אין בה דין נדר, אבל כאן מדובר בשכבר החזיקו הקהל במנהגם שנה או יותר, ובאים קצת אנשים ורוצים לומר שהתקנה לא כללה בית יהודי חוץ

תוך העיר וחוף לעיר, פליאה דעת ממני מה ראו על ככה, דאפילו נימא דאפשר להכניס בהסכמה מאומד מה שאינו בפירוש, וכן גם כן להוציא, וכמו שכן דעת כמהר"ר אליה ז"ל, וכ"כ גם כן האדם הגדול כמהר"ר דוד כ"ץ ז"ל²¹¹ בתשובה המ', דבר שאינו מפורש ממש, כמו מי שנדר קונם צמר עולה עלי דתנן בפרק הנודר (נדרים נה, ב) ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר וכו', משום דבלשון בני אדם בין טעינה בין לבישה משמע, ובכי הא אמדינן דעת הנודר, דאע"ג דמכח האומדנא אמרינן לבישה הוא דאסר עליה לבד או טעינה לבד, כפי האומדנא שיהיה. מכל מקום לא סתרינן לישנא ממש. אמנם בנדון דידן שהדברים ברורים, פשיטא דליכא למימר דאזלינן בתר אומדנא, הגע עצמך שהיה אומר קונם צמר שאני לובש והאומדנא היה שכונתו על הטעינה, תאמר שודאי לא נדר אלא מן הטעינה, זה לא יתכן ודאי. וכאן מלבד כל הלשונות הבאות בהסכמה האמורים בפירוש הכונה הנז', יש לשון אחד שנראה בעיני דלית נגר ובר נגר דיפרקיניה, שכתוב וז"ל, נתקבצו כולם לוש פאטרוניש דילאש וינייאש וכו'. הרי משמע דדוקא בשנה ההיא לבד הותר להם לעשות היין חוץ לעיר, הא בשנה הבאה לא, דאי לא תימא הכי, תאמר שבשנה ההיא הותר להם שלא לעשות היין בלא הכשר, זה לא יתכן, פשיטא, ואחר שגם בשנה ההיא היה להם לעשות היין בהכשר הגמור שלא יהיה בו שום צד איסור בעולם, מה להם עוד עד שאמרו מעכשו והלאה איליוש מעצמם וכו', והלא לא המקום גורם כפי דברי הרב, אלא דמשמע בפירוש שהאמת מה שאמרנו, שלהם המקום גורם, כדי להרחיק עצמם תכלית המרחק משום לך לך אמרינן לנזירא כו'. ומה גם עתה אם נתקיימה ההסכמה ההיא זמן מה שלא נעשה היין אלא תוך העיר, ואפילו באנשים שהיה ספק בידם לעשות חוץ לעיר, כמו אותם שהיה להם בתים חוץ לעיר בכרמים, ואפ"ה לא עשו אלא בתוך העיר, שאו ודאי ניכרים דברי אמת, והוחזק הדבר בעצם שכל כונתם בהסכמה שלא לעשות היין חוץ לעיר בשום צד וענין. באופן שנראה בעיני שאין שום תיקון לעשות יין חוץ מהעיר רודיש בשום צד, אם לא יתירו ההסכמה על האופן הנז' בכתב מורי ז"ל. זהו מה שנלע"ד גם שאינה דעת מכרעת, מכל מקום אחר ששאלו דעתי ראיתי להודיעו.

ומה ששאל השואל אם אפשר לשתות יין הבא מקאנדיא ואנקאשיא ושיא"ו נגד ההסכמה. לא ירדתי לדעת המעקש הרוצה להתיר, דעל דא ודאי איכא למימר יהא רעוא דלישרו תרבא, דעד כאן לא פליגי הרבנים²¹² אלא בין הנעשה חוץ לעיר וודיש כנו', דאיכא מאן דאמר שצריך התרה, ואיכא מאן דאמר שלא עלה על דעת המתקנים כן

להם עבדים היינו ולא היינו מדקדקים וכו'. על כן ראו פרנסי הדור להחמיר על עצמם תכלית החומרא הנז', כדי שמשם והלאה ודאי ישארו בזהירות ובטהרה כמה שגוזר הדין. וכמ"ש הרמב"ם הלכות דעות פ"ב (ה"ב) וז"ל, ועל קו זה יעשה בשאר הדעות אם היה רחוק בקצה האחד ירחיק עצמו לקצה השני, וינהוג בו זמן רב עד שיחזור לדרך הטובה, והוא מדה בינונית שבכל דעה ודעה, ע"כ. וזו עצה טובה לאבות גם כן. וכן אמרינן בגמרא פרק כל הבשר (חולין קי. א), רב בקעה מצא וגדר בה גדר וכו'. הרי שאסר להם כחל ואפילו בקריעה שתי וערב, כפירוש התוספות שם, ואע"ג שהיו מותרים. וא"כ בנדון שלנו נמי, אע"ג דאין הפרש בין היין הנעשה בעיר לייך הנעשה חוץ לעיר, מכל מקום אחר שאירע התקלה ביין הנעשה חוץ לעיר, וגם עוד היום אם יעשה חוץ לעיר אפילו בבית היהודי ממש, הרמאים שירצו לרמות שלא לעשות הדבר בהכשר הגון וראוי, אפשר להם לעשות באופן שלא יראו אותם, מה שא"כ כשיעשה היין בתוך העיר, דאו ודאי ליכא למיחש למידי, וא"כ אין טענה כלל מה שאמרו, דמסתמא לא הקפידו אלא שיעשה בבית היהודי לבד ומה לי בעיר ומה לי חוץ לעיר, דודאי אינו כן, דאיכא טובה ב"ס²⁰⁹ כאשר כתבתי כנ"ל.

← **ואין** להשיב מ"ן הבא מקנדיאה ואנקשיאה ושיא"ו, כי אפשר לומר דכל מאי דאפשר להם לתקן תקנו, גם כי (להנאת) [להנהגת] הזהירות והזריזות די ומספיק להם החומרא שנהגים בארצם ובמקומם, כי על ידי כן יזהרו ודאי לשתות יינם בטהרה ובהכשר, כי יזכרו תמיד המעשה שכבר עשו כדי לתקן, וידעו כולם כי איסור היין נסך חמור מאד להם, ובזה יעמדו תמיד על קו היושר.

ובאשר ראיתי כתב מורי מהררי"ט ז"ל²¹⁰ שכתב ז"ל, ואפילו אם ימצא מי שיאמר שלא היתה הכונה שלא יעשה בשום פנים חוץ לעיר וכו', עד וכן נראה בבירור מכל חלקי ההסכמה, היאך אפשר שיהיו מותרים אם לא תותר ההסכמה. שמחתי כשמחת בקציר, כי הם דברים נאים למי שאמרם, שהרי מתוך לשונו משמע דעל הסתם ראוי לדרן ההסכמה כפשוטן של דברים, שאי אפשר בשום צד וענין לעשות היין חוץ לעיר. וכל שכן שיש אנשים רבים שאומרים שכן היה בפירוש ההסכמה, ולהם ראוי להאמין, דאי לא תימא הכי, הקצור קצרה לשון המתקנים לומר שלא לשתות יין שיהיה שום עסק לגוי לבד בהבאת הענבים לגת, או שלא לשתות שום יין אלא הנעשה בבית היהודי ושלא יהיה עסק לגוי וכו', כנז"ל, ולמה להם בכל פעם כמה פעמים להזכיר

209. = בלא ספק. 210. מובא מכאן בשו"ת רבי יוסף טאיטאצאק סי' ב'. 211. שו"ת רד"ך בית כ"ה. 212. רבי אליה קפסאלי והרדב"ז הנ"ל.

כנז. אבל ביינות הבאים מארצות הנז', כל אפין שוין שאי אפשר לשותו, אלא א"כ יודיעו להם שנעשה כדרך הסכמתם²¹³.

ולדעתי כי הסכמה זו שיש בהתרתה חשש איסור אי אפשר להתירה, דבשלמא ההסכמה שלא לשותות היין אלא הנעשה תוך עיר רודיש, אליבא דמאן דאמר שכך היתה, וכן הוא דעתי כנז', מכל מקום יש לה התרה, שהרי היא כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור כנז"ל, אבל הסכמה שבהתרתה יש בה חשש איסור, לשותות יין שיש עסק לגוי בו, ואין נזהרים בו כראוי, אי אפשר. ועם שהראיה בזה זיל קרי בי רב היא, ראיתי להזכירה בשם הרב הגדול כמהר"ר דוד כ"ץ ז"ל²¹⁴ וז"ל, ואפילו אין החרם על דעת המקום ועל דעת רבים אין לו היתר ואפילו אם ירצו כל הקהל להתירה, דהא אמרינן בירושלמי (נדרים פ"ה ה"ד) ההוא דאתא לקמיה דרבי בון אמר ליה התר לי נדרי, אמר ליה מאי נדרת אמר ליה נדרתי ולא מרווחנא, אמר ליה וכי עבדין כדין, אמר ליה לצחק בקוביאי קאמינא, אמר ליה ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר, דאי לאו דפרט נדרך התרתיהו לך. הרי לך דהואיל ואיכא קצת נדנוד עבירה לא רצה להתיר, ואע"ג שלא היתה אומנותו בכך²¹⁵, שלא מצינו שחקר אחריו ר' בון אם אומנותו בכך אם לאו, וק"ו בנדון דידן דאיכא נדנוד עבירה, דפשיטא לענ"ד דאין לה התרה לא ע"י עצמם ולא על ידי אחרני, עכ"ל הרב ז"ל הנז'. וא"כ ה"ה והוא הטענה לנדון שלפנינו, שכיון שהוא נדר גמור כנז', והוא לאפרושי מאיסורא, והוא איסור הנוגע ליין נסך, שהחמירו אפילו על (ה)סתם יינם לאוסרו בהנאה, דליכא למאן דאמר דאית להסכמה זו היתר. וכל שכן וק"ו לעבור עליו בלא התרה, ובודאי שהעובר על ההסכמה זו עובר על לא יחל דברו כנז"ל.

וכי נחתי אל לבי לתור ולחקור על מה אפשר יסמך הרוצה לשותות יין הבא מקאנדייא וכו', חשבתי אולי כונתו לומר שהסכמת יין הנעשה בעיר רודיש והסכמת יין המובא מקאנדייא כו' שתיהן נעשו כאחד, ודעתו יהיה כדעת הסוברים שההסכמה הראשונה היה שלא לשותות אלא יין הנעשה בתוך העיר ממש, וכשרואה שנתבטלה הסכמה כמה שעושין יין חוץ לעיר רודיש, ירצה לומר שגם הסכמת יין הבא מקאנדייא בטלה מעצמה, ויחשוב מחשבות תלות דין זה בדין נדר שהותר מקצתו הותר כולו. לזה אני אומר שאם זה דעתו,

שצלל במים אדירים והעלה חרט בידו, ונשחבש במחשבתו. חדא, שאחר שהעושין יין חוץ לעיר יש להם על מה שיסמכו, הם הרבנים כמהר"ר אליה קאפסלי ז"ל וכמהר"ר דוד בן אבי זמרא ז"ל, דתרווייהו ס"ל שמעולם לא עלה על הדעת מתקני ההסכמה אלא שלא יעשו היין אלא בבית יהודי חוץ לעיר או תוך העיר, וא"כ לדעתם הסכמת יין הבא מקאנדייא וכו' חלה עליו ההסכמה, ועל זה לא חל. ועוד דאפילו תימא ששתיהן חלו, אין טענה מפני זה שכיון שנחבטלה האחד נתבטלה גם כן האחרת, ולא מבעיא השתא שלא הותרה ההסכמה האחת, אלא שעברו עליה כדין או שלא כדין, אלא אפילו הותרה ממש בהסכמה כל ק"ק רודיש י"א, לא הותרה השנית מפני זה, ולא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא נדר הניתר על ידי חכם בפתח וחרטה, דאז החכם עוקר הנדר מעיקרו וכאילו מעולם לא היה שם נדר, אבל נדרי קהל הניתרים מצד המנהג, דהו"ל כאילו כן התנו שכשירצו יהיה הנדר נדר וכשלא ירצו לא יהיה נדר, (ה"ל) שההיתר מכאן ולהבא הוא, ומעיקרא נדר הוא, וא"כ מה שהותר הותר ומה שלא הותר לא הותר. וכ"כ הריב"ש ז"ל סי' קצ"ה בשם הרשב"א ז"ל (ה"ג סי' שט), וז"ל, וכ"כ הרשב"א ז"ל בחשו"ר, דהתרת חרמי הקהל שנהגו להתירם הם בעצמם, הרי הם כהפרת הבעל, ואינו מועיל אלא מכאן ולהבא, דמיגו גיזיו ולא עקרי הנדר מעיקרו, שהרי טעם התרה אינו אלא משום שכך נהגו וכו'. יעויין שם.

והאריכות בזה מותר גמור, ודבר שאין בו צורך, ולא הייתי כותבו, אלא שלא מצאתי מציאות אחר למי שירצה להתיר לשותות יין הבא מקאנדייא וכו' נגד ההסכמה, ושגם זה מהבל ימעט. כללא דמלתא אומר אני כי דעתי שהסכמה שלא לשותות יין אלא הנעשה תוך העיר, שהיא כפשוטה. הסכמה זו יש לה התרה, על דרך שכתב מורי בכתביו, הואיל ואין בהתרת ההסכמה הזאת שום נדנוד עבירה²¹⁶. אמנם הסכמה הנעשה על היין המובא מקאנדייא, וכו' אין להתירה, אחר שיש בה נדנוד עבירה, והרי היא עומדת במקומה, וכל הרוחות הבאות ונושבות בה אין מוזיזין אותה ממקומה.

הנלע"ד כתבתי. וצור ישראל יצילנו מכל שגיאה גדולה וקטנה.

כ"ד ע"ב, בגדד האיסור לשחק בקוביאי. 216. משמע שסובר שלא צריך בזה כ"ד גדול בחכמה ומנין ממתקני התקנה. ועי' חק"ל סי' מ"ט הנ"ל דף פ"ה, שכן משמע גם באבקת רוכל סו"ס ק"צ, ושיש חולקים.

213. על בעיית היין המיוצר בקנאדיה ומדוע יש שנהגו בו קולא, עי' אבקת רוכל סי' ס"ז. ומבי"ט ח"א סי' ר"ח. ורדב"ז סי' תתקס"ב. 214. שו"ת הרד"ך בית י"ב. ועי' בזה להלן סי' קי"ז. 215. עי' סנהדרין

Gofis, Moshe, 1762-1839

ספר

שאלות ותשובות

חתם סופר

למנצח ודבנא גדול מרבני שמו
רבי משה ביהרר רבי שמואל סופר זצלה"ה
אב"ד ור"ם בק"ק פרשבורג והמחזק

אורח חיים

הודפס לראשונה בפרעסקבורג
בשנת ע"ט סופר מרח"ל לפ"ק (תרמ"ו)

ועתה בב"ה יצא לאור עולם כתיב יופי והדר
בתורה מחדשת, הערות וצינונים מספרי רבותינו ראשונים ואחרונים,
ובתוספת מפתחות וסדר הוספות והשלמות ועוד כמה מעלות טובות
כאשר עני הקורא תהינה משרים

ע"י המשתדל

ע"ה דניאל בוטמן ז"ל

בע"ה"ק הישלים תובב"א

שנת תשע"א לפ"ק

בבית מוסד המאו"ר להוצאת ספרים

ש"ע"י תשכ"ה "אורות התשובה" הישלים ת"ו

שכבר ניתן לדחות דוחה גם לגלימא ואסא. אע"ג שכבר מצינו כן גבי תינוקות למול בפסחים ע"ב ע"ב, התם שבת דחוויה אצל מילה, אמרינן הואיל ואידחי אידחי, אבל הכא י"ט ב' הותרה וכחול שוויה רבנן לגבי מת, אמרינן למאי דאישתרי אישתרי למאי דלא אישתרי לא אישתרי. דהכי קי"ל כרבא בזבחים ל"ב ע"ב ע"ש, הואיל ואישתרי לא אמרינן הואיל ואידחי אמרינן. ואי נימא דאסא וגלימא וקבורה חדא שריותא היא, ולא בעי למימר הואיל ואישתרי, ולא דמיא להא דזבחים. א"כ פשיטא דליכא למשרי למכתב גט דלהא אשתרי ולהא לא אשתרי. אך כיון דמסקינן שם סוף פרק טרף בקלפי דשבת הותרה לקרבנות, ואפ"ה אמרינן הואיל וניתן לדחות התם סוף פרק ר' ישמעאל ותוס' ביזמא ע"כ צריך להתיישב בדבר זה. ועיין מג"א סי' פ"ח סק"ג, דבריו צ"ע הואיל והותר לצרעתו וכו', היינו כניסת בהן פ"א בשני איסורים והואיל והותר לזה הותר לזה בפ"א. אבל לקרות ק"ש ולהתפלל אח"כ לא שמענו. וגם זה קשה על נידון שלפנינו שהם ב' ענינים.

ואמנם מ"ש דשבת הותרה לקרבנות וטומאה דחוויה לקרבנות, מזה צ"ע בתשו' רשב"א (ח"א סי' תרפז) ומביאו ב"י בא"ח סי' שכ"ח וכן בכ"מ פ"ב דשבת (ה"א) דשבת דחוויה אצל פקוח נפש דילפינן מדקיי"ל טומאה דחוויה. וקשה הרי קמן שאין הענינים דומין לענין קרבנות דשבת הותרה וטומאה דחוויה, ואימא לענין פקוח נפש נמי שבת הותרה.

ולכאורה יש להוכיח מדבעי למילף פיקוח נפש ממילה (ויזמא פה, ב) ושבת דחוויה אצל מילה בלי ספק, מיהו הא גופא קשיא איך בעי למימר פ' ר"א דמילה (קלב, ב) ק"ו מילה דוחה צרעת וצרעת עבודה ועבודה שבת ומה ענין עבודה לכאן הא עבודה הותרה והוי כחול לענין זה ואינן כולם דחויים וצ"ע. ועיין רא"ש פ' יוה"כ סי' י"ד דראב"ד כתב דמשום הכי שוחטין ולא מאכילין נבילה לחולה הואיל ואיכא קטן א' בעולם. ונ"ל פירושו קטן א' ניתן למול ונרחיין שבת אצל חבורה והואיל כבר ניתן שבת לדחות אצל חבורה שוחטין ג"כ ולא מאכילין נבילות,

שלא ניתן איסור נבילות לדחות במקום אחר. והר"מ כתב שם הטעם משום דלענין פיקוח נפש הוי כחול כמו אוכל נפש ביו"ט. ס"ל להר"מ שבת הותרה אצל פיקוח נפש ונבילה דחוויה. אפשר משום דכתיב גבי שבת אך או ושמרו נוסף על וחי בהם לומר שבת הותרה טפי משאר איסורין וצ"ע. ומאי דפשיטא [ליה] דיו"ט כחול לענין אוכל נפש, עי' בתוס' פסחים פ"ד ע"א ד"ה ולא מילה וכו' בפ"י ר"ח לא משמע כן, וצ"ע דסוגיין דעלמא אוכל נפש ביו"ט הותר ומכשירין דחוויה ואין כאן מקום לקבל אריך ואגב פלסות הקולמוס.

נחזור לנידון שלפנינו. עוד נ"ל הא דלא התירו טלטול עדלת הנפלים לצורך תיקון פושעים, י"ל אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיוכה חברך. ובשלמא כל עניני צרכי הגוף שהוא במצות גמ"ח, וכבוד הכריות שדוחה האיסורים כל חד לפום שיעוריה, לא שייך לומר אין אומרים חטא כי איננו חוטא כי מצוה זו דוחה את זו. וקבורת מת מצוה דוחה עשיית פסחו ואינו חוטא, כי כך הוא הדין כמו עשה דוחה ל"ת. אבל צורכי נשמה להקן נשמתו של זה, אין אומרים לאדם חטא ופגם בנפשך לזכך נפש חברך, מאי אולמי דהאי מהאי, ומאי חזית דנפשא דהאי זכיך טפי דלמא דהאי זכיך טפי. ומכ"ש היכא דפשע כמבואר בתוס' רפ"ק דשבת (ה, א ד"ה גי) גבי הדביק פת בתנור ובדוכתי טובא. והכא הרי לתקן נפש הפושעים אתאינן, לא ניחא לחבר למיעבד אפילו איסורא זוטא להציל הפושע מעונשא רבא. וא"ש דברי הגהות מיימוניות.

ובז"ל נלמד גם לנידון דידן, אע"ג דלא פשע ולא מידי וניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטא ולא ליעבד ע"ה אינך איסורא רבא. ואפילו נימא גם דלא ע"י גרמא דחבר אתי ליה, מ"מ ניחא ליה לחבר כך. היינו היכא דידעינן דחבר זוטא ודע"ה רבא.

אבל בנידון שלפנינו האי דשוהה יבמתו בלא יבום וחליצה, בודאי זוטא הוא ואונסא לגבי חלול י"ט ב' בידיים במלאכה דאורייתא. כי הרבה חשו חכמים להך מנהגא כי רב הוא. וכמה

1. וראה לעיל סי' עמ"ה פה.

2. קטע זה ניסף מחשיבת רבינו שבט"ה שמעך עינים למחל"ש קלמ'.

גדול כח המנהג הזה שאומרים בקידוש י"ט העצרת הזה, וכן בתפלה ודובר שקרים כלפי מעלה. לולי בטחו חז"ל בלאל גומר עלי לא היו מניחים לנהוג כן, והכל משום דלא ליתי לזלזולי למיעבד עבירתא, ראה כמה חומר דבר זה. ודברי תוס' סוכה מ"ד ע"ב ד"ה כאן צ"ע קצת במ"ש ביי"ט לא יאמרו וציונו אלא הזכרה בקידוש צ"ע, וציונו על אכילת מרור שבילילה הראשונה הוא דרבנן ואומרים בשני וציונו. וכן מ"ש שקידוש ותפלה אינו אלא הזכרה, וכי קיל בעיני רבותינו בעל התוס' לומר י"ט פלוני הזה בשקר וכזב, לולי אלים וחמור הך מנהגא.

← וקרוב לי לומר שהוא איסור דאורייתא כנדר שהודר ברבים ונתפשט בכל ישראל. וכל הקולות דמקלינן ביה ובעונשו לנדות כמ"ש ר"ן [ריש] פרק מקום שנהגו, היינו שמתחלה כך קבלוהו כאיסור דרבנן, אך מה שקבלו ובאופן שקבלוהו הוא איסור דאורייתא ועובר על כל יחל, והנדר היינו הקבלה שמקבלים ונפקא מפיה זו צדקה כמ"ש ר"ן פ"ק דנדרים (ה, א) ד"ה עליו להשכים. ועיין ר"ן נדרים פ"א ע"ב ד"ה משום שנאמר וכו'. ועכ"פ איסורא רבא הוה טפי מהאי שנאנס שלא נחלצה יבמתו, ואין אומרים אדם חטא באיסורא רבא, דלא ליענש חברך בעונשא זוטא. והארכתי בזה קצת כי בעו"ה רבו פריצי עמינו כעת העמידו חזון שקר ושוחקים על י"ט ב' כי מנהג בעלמא הוא ולא אבו להלוך בעקבי חכמי ישראל, בנפשם דברו לא ידעו ולא יבינו בחשכה ותהלכו.

וממעם זה לבד נמי אינו ראוי להתיר חדשות בענין זה ביי"ט ב' כדי שלא יפרוצו. הרי אמרו חז"ל פ"ק דביצה (ו, א) האידנא דאיכא חברי חיישי, וכתב ר"ת האידנא דאיכא ע"ה אין להתיר לקבור מת ביי"ט כמו בני בשכר, ועוד איכא שרים דמכריחים ישראל שבטירותיהם לכתוב, ונחלקו עליו משום (דלא) דלת עמי

הארץ וגם מפני יחידים הנשכרים אצל השרים לא נבטל קבורת מת ביי"ט ב'. ומ"מ אנו בני אשכנז חוששים לדברי ר"ת, רק היכא דלא אפשר בעממים סומכים אהר"י, מ"מ לא נדחו דבריו של ר"ת לגמרי. וא"כ האידנא דאיכא פריצי עמינו כידוע, יש להוסיף גדר ולא לפרוץ. הרי חזינן היכא דאיכא חברי בטלו קבורת מת, אע"ג בעלמא אמרינן (כתובות ג, ב) גזירה עבידא דבטלה ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא בטלינן אפ"ה הכא חמירי להו זלזול י"ט ב'. מכ"ש הכא בנידון שלפנינו.

והנה בתוס' ב"ק פ"א ע"א כתבו, אלא לפי שהוא מכוער ומגונה ומתבייש שיקבר בשבת שנעשה באיסור שבת ע"י נכרי עיי"ש. וכ"כ רמב"ן בתה"א וכמ"ש מג"א ג"כ סי' שי"א סק"ג וסי' תקכ"ו סק"ו. ונ"ל הגנאי הוא לפי שיש לו קצת עונש על שאירע על ידו כך, שכך אמרינן בשבת קנ"ו ע"א מאן דאתילד בשבת ימות בשבמת, מ"ט כיון שמתחלל שבת ע"י בלידתו ותחכפר במיתתו. ע"כ אם שוב יתחלל שבת גם במיתתו מי יכפר על לידתו ועל מיתתו כנלע"ד. וא"כ הכא איך יבקש (הלא) הוא ברצונו לחלל י"ט ב' עבורו להצילו מעונש קצת שיהוי אשתו בלא חליצה ויבום. זה דבר שאין הדעת סובלה.

ועוד הא דעת רש"י פ"ק דמ"ק (ה, ב) דהיכי דלא אישתהי לא הותר אלא גלימא דלא נפיש טרחיה ולא לחפור קבר. וחלקו עליו אדרבא אפילו גלימא ואסא דליכא אלא לכבוד, מכ"ש קבר שהוא שלא ינוול ע"ש ברא"ש ור"ן. ועיין ב"י א"ח סי' תקכ"ו ד"ה וכי עוד הר"ן. ונהי דקיי"ל כהתולקים על רש"י, מ"מ היינו טרחה דקבר משום ניוול וגלימא ואסא, דלא נפיש טרחיה. אבל לכתוב גט דאיכא תרתי לרעותא דנפיש טרחיה וליכא ניוול וצורך, כולי האי מנ"ל להתיר, אפשר כ"ע מודה לאסור, ואפושי

ת. בלקיטו ח"ה לשר"ת הת"ס א"ח סי' ל"ח העיר שר"ן תקשה בן על תוס'. יכן דע"א שם בנחש"ם צ"ח להר"ן וראה לעיל סי' מ"ו (א) וסי' מ"ו.

מ. הינו כנדר שהודר ברבים, וכמאורי סוכה מ"ד, א כתב על יב"ש שהוא מנהג ר"ך תקנה כגו חלל ברא"ת ובמ"ק י"ט ב כתב חמאורי עיי"ש מדרבנן, ר"ל דמרחמנן הויב לקיב הטנתו י"ד במענה"ט פסחים נ"א, ב דהוי מנהג נחיל שפשוט בכל תולדת ועל שר"ת ודע אמת ח"א סי' ה"ה (בסנה"ס) דס"ל ברעת הראשונים ראוי אלא מנהג ברא"ת אולם ראשונים רבים תולקו על בן ופ"ל דל"מ שני הוא גזירת חכמים שהטירו לעשות כמנהג אבותיהם, דו פסקו ר"ד פסחים נ"ב, א דמה"ל יש דין נדוי במולד בנ"מ שני י"ג רשב"א ד"ה מ"ו, א רשב"א יש י"ג, א דהוי י"מ מדרבנן, ועל רשב"ם דל" י"מ פ"א הב"א, קדח"ח פ"ה ח"י, שר"ת רכ"ש סי' מ"ו, אב"י א"ח ח"ב סי' ע"ה (ז), ופסקו כבוד י"מ שבשו"ת מהר"י מס' ע"ק.

פלוגתא לא מפ

ונבא אל הטעו הפר"ח כ ד"א ביי"ט ב', ו ה"נ יש להתיר לזה פנים, דבת' יותר מבעילת נ אפריה ורכיה, נ גרע ממשחה נ הארץ זימה (ס) על הבית דין ל

ועוד משום צנ שתשאר כיבוי משום הפ שרואה ביתו שו ליי"ט, מ"מ ל דכוותיה. זהו ו **ואומר** אני להו ב' לצח וי"ו ע"א בעי מחללינן י"ט דלענין מת כחו הבריות וניוול מצות עשה כל דלא תלין נבלו לא מחללינן י"ט לעיל דהכא לז עתה במצוה מ' באיסור כתי **ועוד** נ"ל לו לעבור ר"פ הזורק גבי שכתב, שהתיו משום שלא תו אשתו קמי יג

י. ר' לחלן בחלק י מצוה של תורה י"ד ש"ע י"ד סי י"א. וכן כתב הר"ב סי' תקכו ס"ע י"ב. ר' מה שחקשו

הדחק נמי היה משא"כ בעובדא דרבי לא היה אלא טעה הדחק לכן אי לאו דכבר עבד עובדא כר"א ומפני כבודו של רבי להדר עובדא לולי כן לא היה עושה מעשה כר"א אפי' בשעת הדחק כיון דליכא הפסד מרובה ג"כ :

דרינה שם הקשה הש"ך על דעת הב"ח ברשב"א הג"ל

דאפילו בדאורייתא סמכין איחיד נגד רבים בשעת הדחק והפ"מ והקשה הא רשב"א יליף משמעתיך ומשמתיך מעל"ע דרבנן בעלמא הוא. גם לריך להבין [אפילו] אי יהבי לי דבדאורייתא סמכין איחיד נגד רבים בשעת הדחק והפ"מ א"כ היה לנו להקל בדרבנן עפי יותר והוא השווה מדותיו. ונ"ל לכאורה כי לפ"מ דקיי"ל שרגיל לנהוג כן משום סייג ופרישות היו נדר דאורייתא ועובר מן התורה על לא יחל דברו כמבואר בשו"ע י"ד סימן רי"ד וא"כ חזרו כל איסורי דרבנן איסור דאורייתא אלא כל מה שאנו מקילין בדרבנן היינו משום דמעיקרא ארעיתא דהכי קבלו עליהו וא"כ הכא לענין יחיד החולק על רבים לא שייך בזה מעיקרא הכי קיבלו עליהו אלא ע"כ משום דבדאורייתא נמי דינא הכי דיכול לסמוך עליו בשעת הדחק והפ"מ. והשחא א"ש טפי הא דעברו לכחלה עובדא שם בהיתלו היינו משום דעדיין לא איפסקא הלכתא כשמאי ועדיין לא היו נדר דאורייתא משא"כ בימי רבי שכבר קבלו עליהם חומרת מעל"ע אלא עתה גולד ספק ממקום אחר דלר"א כל אשה שעברו עליה ג' עונות לא היו בכלל תקנת חכמים ולרבנן היו בכלל והיו ספק בדאורייתא ולא סמכין אלא בעבד כבר עובדא ושעת הדחק או לירוק סברא אחרת. והא"ש דבזה"ו כל איסורי דרבנן כבר קבלו עלינו והיו כדאורייתא ובעינן לעולם בין בדאורייתא ובין בדרבנן שעת הדחק והפ"מ. ומה שמהה עוד הש"ך שם הא רובא דאורייתא ואפילו עיר הגדחת נעשית ע"פ רוב אנשים ואין לך הפ"מ גדול מזה. ולפע"ד משם רחיה דקחוינן עיר הגדחת נידונית ע"פ רוב ש"מ דאפילו בכה"ג אזלינן בחר רוב וא"כ מ"ט לא ניזיל בחר רוב בסנהדרין דרובא מחויבין בעינן הטו"ו ע"פ שנים אבל ע"פ אחד לא אזלינן בחר רובא ושנים לא משום רובא אחינן עלה אלא משום גובה"כ אבל [משום] רובא לא ומ"ט. וע"כ נ"ל דרוב שהא ע"פ סברא דרבים אומרים דעתם וסברתם כך ומיעוטא כך אין זה רוב גמור דכמה פעמים שסברת המיעוט [הוא] יותר טוב מהרוב. לכן בד"ג שהוא הפ"מ ולא שייך הספק ב"ד לא אזלינן בחר רובא ודיגי ממונות דאחייב לבחילה הוא דאזלינן בחר רוב [ורחיה ברורה ממסת ע"ז דף ע"ב ע"א דשיימו' בי ארבע ומכ"ש לרמב"ם פ"ח ממכירה ה"ח ע"י הה"מ שם ועי' שו"ע חו"מ סימן ר"ו וק"ל שוב מלאתי מ"ש בזה בתומים בקונטרס ת"כ סימן קכ"ו] ובא"ה נמי אי בשעת מעשה לא היו שעת הדחק ואיפסיק הלכתא כהרוב חו לא מטעם רוב אחינן עלה אלא מטעם כל שכבר קבלו עליהו כך משא"כ אי עדיין לא איפסק הלכתא שפיר נסמוך למיעוטא

בשעת הדחק: L

שלישית הרי הוא ככל הנשים פרש"י דבהיה דאחזקה לא מטמיה מעל"ע והטעם דריך אפשר לטמא מעל"ע והרי אחמול לא אחזקה עדיין והיתה בחוקת מסולקת מדמים לכן לרבי עד פעם ג' לא מטמא ומיעה לרשב"ג עד פעם רביעית לא מטמא מעל"ע. אמנם הרשב"א בפה"א ס"ל דגם לרשב"ג מטמא מעל"ע בפעם ג' ומ"מ גם לרבי בעינן ר"א ו"ה דרחיה ראשונה חלינו במהרה וסדרנו ז' מ"ש

ע"ש. ולפע"ד דזהו לפי דרכו דס"ל ג' עקירות בני אבל לפמ"ש לעיל דהנך ברייתות אחיא כרבי ולרדודים סגי כשתקבע ב' פעמים וא"כ לא בעינן אלא שיהיה ב"פ ג' חדשים שוים בימיהם וזה שכיח לרוב כגון בשנת העיבור ושנה שלימה או אב אלו חשרי. חשון כסליו טבת. הרי אלו ב' מלאים וא' חסר. ועוד טבת אדר ואדר. ניסן אייר סיון גם כן כנ"ל ובשנה פשוטה שלימה משכחת עכ"פ אב אלו חשרי. חשון כסליו טבת. ובשנה חסירה אלו חשרי חשון. כסליו טבת טבת חסרים וא' מלא א"ז חשרי חשון כסליו. טבת טבת אדר ובשנה מעוברת כסדרן חשרי חשון כסליו. טבת טבת אדר. ולק"מ. אמנם לדידי קשיא בהיפך להפוסקים דס"ל וסת הכירוג מאי פריך אדרבה כיונה קבעה לה וסת ומפני כן הולך להגיה בברייתא הא יותר ראוי להיות דיה שעתה בוסת הפלגה מוסת החודש דכמה דיות נשתפכו על הך דשיפורא גרים ואם כן דילמא ברייתא כרבנן והכי קאמר לא מיבעיא כיונה ליום החודש דהו"ל וסת החודש בסירוג דלא חיישין ליה רבנן אלא אפילו פחתה והותירה פי' שהיא פחתה והותירה להשלים ליומי החודש הותן החסרים או מלאים יותר כדי שעי"ז יתכוונו ההפלגות בימים שוים אפ"ה ס"ל לרבנן מטמאה מעל"ע וי"ל :

כדי היא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק לעיל וי"ז ע"ב הקשו חוס' על פירש"י דשעת הדחק היינו שנת בלורת א"כ בזה אפילו לרבנן דיה שעתה ומשום כן פי' פירוש אחר ע"ש וקשה לאומרו דא"כ דברייתא ראשונה אמרה שעת הדחק היה ומפרשין סיכי דמי שעת הדחק ה"ג הו"ל לפרש כן בברייתא שניה אע"כ דא ודא אחת היא. ולענין קו' תוספות י"ל דהא בלא"ה נמי לריך להבין בשלמא רבי סמך על ר"א בשעת הדחק מיהא אבל רבנן דאמרו לו אין שעת הדחק רחיה אלא בעובדא דהיתלו עדיין לא היה מחלוקת בדר זה ועל מי סמכו להחיר בשעת הדחק. ודוחק לומר דמעיקרא הכי התנו במעל"ע שבגדה להחיר בשעת הדחק כדאשכחן נמי בפ' הערל גבי תמאה טמאה בטורות להפסד מרובה דלא לישתמיט לאשתמיטן בשום דוכתא דבר זה. אע"כ האמת כך הוא דעובדא דהיתלו שהיה בימי רבותיו של ר"א ורבנן או עדיין לא איפסק הלכתא לא כשמאי דאמר כל הנשים דין שעתן ולא כרבנן דמלרכי מעל"ע ומשו"ה הקילו או בהיתלו וסמכו בשעת הדחק על שמאי ולא משום שהיה מפסקת ג' עונות. והשחא לק"מ קו' חוס' דאוחו הדחק ממש שסמכו עליו בהיתלו למעבד כשמאי נגד רבים כיון דעדיין לא איתמר הלכתא כמאן על אוחו דחק ממש סמך ג"כ רבי אע"פ שבימי רבי כבר איפסק הלכתא דלא כשמאי. מ"מ כיון שהפסיקה ג' עונות סמך על ר"א בשעת הדחק ולא היה לריך לפרש סיכי דמי שעת הדחק דכבר פירש לעיל בברייתא ראשונה דעל דחק דבלורת או אפי' בטורות אומכים על היחיד במקום רבים וא"ש. ובזה נ"ל ליישב נמי מ"ש רמ"א בת"מ סי' כ"ה בשם חשוכת הרשב"א והאריך בזה ש"כ ביו"ד סי' רמ"ב בפסק על הוראת איסור והיתר דאפילו בדרבנן אין סומכין על יחיד במקום רבים אא"כ הוא דחק והפסד מרובה. והא"ש דאל"כ אכתי חיקי אמאי בעובדא דהיתלו עבדו עובדא אפי' לכחלה ואלו רבי לאחר שזכר קאמר אבל לכחלה לא קעביד כוותיה אפילו בשעת הדחק אע"כ שעת הדחק לא מהני בלא לירוק סברא אחרת ג"כ או הפסד מרובה ג"כ ויהיה כתיי לישני

שם חבי העיר
 פסח מקום מלאכה
 הלא"ש שם פ"ד
 זמן פ'
 שם דף (ג"כ)
 [וע"פ]
 פ' הס דברי
 פתק פ'
 יום טוב הלכה
 שאמר וכן מי
 חזרה הוא כלל
 ונייט, ולמנו
 שם ממעשה
 י נר חנה שם
 16, כמו הסיבה
 ד, ועיין בטכס
 לק א' והנה"ש:
 שם:
 פ' (ג"כ) [נכ]
 [פ"ל]:
 2 שם ג, 6:

ג מלאכה גמורה, וכל מה דשרי בחול המועד כל שכן דשרי בערב פסח, כן משמע בגמרא [פסחים נ"ה, ג] ופסוקים: **1** ד מקום שנהגו בו, כתב הרא"ש בסמ"ג [שם ד"ה מקום] קשה ממה נפשך, אי בטועין צו שסבורין שהוא אסור הא קיימא לן דמותר להקל להם, ואי בידועין שמוחר ונוהגין צו אסור אפילו בשאר ימות השנה נמי אסור דהוי כמו נדר, וכמו שכתוב בירושלמי דעה סימן רי"ד [פסחים פ"ג, ח"ו] [ולריך לומר*] דמיירי בידועים שמוחר, וכפא מניה לאותן שזאין לשם ממקומות אחרים לריסם לנהוג חומרי מקום שהלך לשם, עכ"ל, ולי נראה למנהג שנהגו מחמת גדר כגון הכא, בניהם אין רשאין לשנות מנהגם, אבל אם נהגו בשאר ימות השנה שלא לעשות מלאכה, רשאים בניהם לשנות מנהגם, ועיין פרק ד' דפסחים ג' ג' ד' וזמקסופות דף נ"א ע"א וד"ה [אין] ה אין עושיין, ובלילה מותר עד הן החמה (גמרא שם נ"ה, א' ד' ועיין חוספסות דף ב' פ"ג ד"ה ר"ב): ו ולדידן בו, כתב הלבוש [פסחים ג] אפטר שצמקומו היו נוהגין כן, אבל בשאר מקומות שעושיין מלאכה גמורה: ז מפני המחלוקת, דמלאכה היא אפטר לעשות כגמורה כמו שאר דברים דשרי כשדעתו לחזור (חוספסות שם נ"ג, א' ד"ה בישוב וכו') מ, ב ד"ה רבנא: ח עושה הוא במדבר, כשדעתו לחזור (מגיד משנה יום טוב ט, ב), ואם הוא עדיין חוץ למחוס העיר אפילו אין דעתו לחזור שרי (ר"ן שם): ערך להם למהריק"ש

פסחים ג' פסח [אין עושיין], במקום שמתקבצים שם ממקומות הרבה כגון הוא לנהוג שם אסור, חוספסות פסחים י"ד א' [ד"ה שתי]: פ"ה ד ביאש [ההולך וכו'], נראה לי דברים אלו הרמב"ם ו"ל [יום טוב ט, ב] במקום שאינו יודע אם יחזור או לא, ללא מלת אמת כשדעתו לחזור מיד דהא מסיים בה וכן מי שדעתו לחזור וכו' ובאין דעתו לחזור כשהוא במקום שאין עושיין למה לא יאמר בישוב מן הדיו, והכי דייק לשון הרמב"ם ו"ל שלא חזר בתהלה אם דעתו לחזור או לא והכי יראה לעולם מקומות ליה חסוקים קיימא דוק ותשכח, ואפשר דהכי קאמר וכן מי שדעתו לחזור וכו' שדגרת צו יש לו דין זה כשעשה כגמורה שטוב בלחסי מקומו דין ראשון הוא כשהחליט והשאל קאמר לענין כגמורה ובלא כשדעתו לחזור היא, וזה נכון:

חק יעקב

בכך שמיטיע, דהלא אם אפשר לו לספר עצמו רשאי דהוא בכלל מה שאמרו [פסחים ב] מתקן הוא כליו ליום טוב, וכמו שכתב בחשובת ר"י מינץ סימן ד', אף שאין הדין זה ברור, דדוקא לתקן כליו מה שהוא תיקון בעלמא שרי, מה שאין כן מלאכה גמורה, וכמו שכתב הב"י [ד"ה כתב] לפרש דעת הראב"י [פסחים סימן תשנ] וכמשמעות המחבר והרב בהג"ה סעיף ב', ומהר"י מינץ צריך לומר המפרש דעת הראב"י דאפילו מלאכה גמורה לצורך עצמו ליום טוב שרי, וכמו שפירש ג"כ הנחלת צבי [ס"ק ב] והשיג על הב"י והרב. מכל מקום בזה ה' שטטה ראשו ומטייע קצת זה ודאי אינה מלאכה גמורה, ומטייע אין בו כחש ומותר אליבא דכולי עלמא, וכתב מהר"י ווייל [סימן קצט] ומהרי"ל [ריש הלכות יום טוב] דגם נטילת צפרנים אחר חצות, וגיסי הרב בספרו אליהו זוטא [ס"ק ד] מתיר בנטילת צפרנים אם שבת ליטול קודם חצות, ודין אבל שחל לו ערב פסח תוך שלשים יום, עיין ביוורה דעה סימן שצ"ט [פסחים ג בהגה] וכתבו האחרונים: דכל מה דשרי בחול המועד כל שכן דשרי בערב פסח: [ה] כליו ליום טוב, עיין לעיל סימן רנ"א בב"י [ד"ה כתב] כמבאר דהוא הדין המותר לתקן לאחרים בחנם כל שאינו מלאכה גמורה, וכתובה לאחרים אפילו בחנם אסור, וע"ש: [ו] שלא לעשות אין שיערי תשובה

שיערי תשובה

נטילת ידים בו, וכל שכן במקום שאפשר ליטלם ע"י עבדים, ואם אי אפשר, מכל מקום אפשר ליטול בידיו או בשיניה, דכהאי גוונא אף בחול המועד נראה דשרי, מכל מקום בטבילת מצוה אין לעשות כן, ועיין סימן תקל"ב [פסחים א], עכ"ל, ונראה דלענין צוואת תחת הצפרנים בחמת קפידא לנטילת ידים יכול לנקר הצוואה משם בלא נטילת הצפרנים:

שם דלא חיה מקום נהגו אסור בדברי הסולמנין ותגרשו אותו הקהל, וכמו בני אדם אחרים ונתיישבו שם שמתנגסם לאכול הסולמנין במדינתם, אין מחוייבים לנהוג כחומרי מקום שהלך לשם, כיון שנתבטל הקהל נתבטל מנהגם ונשתלק מעשה ראשון, ע"ש, ועיין שלישי גבורים פרק קמא דע"א [עבודה זרה א, ב אות ג], ועיין מ"א סוף סימן תל"ג: (ז) במדבר, כשדעתו לחזור, ואם הוא עדיין חוץ למחוס העיר, אפילו אין דעתו לחזור שרי, ר"ן, מ"א [ס"ק ט]:

הגהות דעק"א

[ה] [פסחים ד] ההולך בו, הכל לשון הרמב"ם [יום טוב ט, ב], ועיין חוספסות שם [פסחים] נ"א א' ד"ה רבה בו, וסבירא ליה לרמב"ם דסוגיא דהולין [ית, ב] אידחי מקמו סוגיא דפסחים, ומתניתין [פסחים ג, א] באין דעתו לחזור, ומה שאכל ר' זורא מגרמא [חולין ט] משום דפליג על רב יוסף, כמו שכתוב שם אמר ליה מאן אמרה בו, ועיין חוספסות שם ד"ה יוסף בו, אבל למסקנא דפסחים [א, א] צריך לומר כמו שכתוב בירושלמי שם [פ"ד הלכה א] והביאו הרא"ש שם [פ"ד סי' ג], כל חומרא שמחמת טעות אין צריך לנהוג כחומרי הממוה ור' זנויט:

גורמו יפזל אמן סיניו גאלא
 חנון נושאה

אשל אברהם

משפנות זהב

ג בלאבה. עין מ"א. למה שכתב בנחום א' שמיטת הפסח, אם חול המועד
 דין חורה נעשה, הוא הדין ערב פסח, וקול מחול המועד עין סימן תק"ל,
 ולמחן דלמח חול המועד לרננן אפשר יחיד המציא קרבן נמי לרננן. עין
 משנה למלך פרק ו' מהלכות כלי המקדש [הלה ט] ובלבד [סוף א] זומן
 המקדש היו נהגים כו' שנכתב בו (פסח אין באל לנפרה, מכל מקום אם
 אפשר שלא נזכה והאוב לה' בקרבן, וי"ב נשיאים כו' עין סימן מ"ט ט"ז
 ג הלאה מקום לשם בלגוס), ועין מה שכתבתי אות א', ממילא דבר האבד
 שרי אחר חלות כמו בחול המועד אם לא כיון מלאכתו: ד פקודם. עין
 מ"א. ועין רא"ס ריש הלכות חמץ דר"ל מנהג בטעות אין לרין התרה,
 ואי בודעין ואפילו הכי נהגו איסור מה אריא ערב פסח אפילו כל שטנה
 נמי, ומירן לאחזם הנאים לדור שם, דנשאר השנה הואיל ואין טעם לדבר,
 בני העיר אקורים דהוה כמו נדר, והנאים לדור שם להשקע מותרים, מה
 שאין כן ערב פסח הואיל ויש סייג ונגזר אלו אחר חלות, הבאים לדור שם
 אקורים אם דעמם להשקע. והמ"א כתב דנפקא מינה לנייהא אין רשאים
 להחרי, ובשאר ימות השנה רשאים להחרי, עין יורה דעה [סימן] רי"ד
 שם. ועין רש"י פסחים ז' ב' ד"ה משעת האור, וקודם לכן בטלה דעמם,
 היינו בודעין ונטלה דעמם אלל אחרים, או נפקא מינה לנייהא כמו שכתב
 המ"א. ומדברי פרי חדש [א"ח ג] משמע דלף בודעין החיור והנהגו איסור
 משום סייג אפילו לעזמן מחירין בפניהם ואין לרין שלשה, ולדבריו לרין
 לומר דמילוק יש בין העושה דבר משום פרישות וכדומה יודע החיור לרין
 התרה, מה שאין כן כאן אסטר שאלו לאסור הלילה משום סייג הוא מנהג
 בטעות, ואפילו לדידיה בטלה דעמו ואין לרין התרה. ועין סימן תקע"ד
 ובש"ך יורה דעה [סימן] רי"ד [פ"ק ה], ופרי חדש כאן האריך, יע"ש:
 דה אין. עין מ"א. אף דמשנת ר' אליעזר בן עקיב קב ונקי ואומר [פסחים
 ג, ב] משעת האור, אפילו הכי הלכה כר' יהודה וציה הלל פסחים (מ"ג)
 [נה] א' עד הן מותר. והנה לבאורה פלוגתא שם אי איסורא או מנהגא
 תלוי אי מוגנת ארבעה עשר זמנה כל היום או מחצות, ועין רא"ס ריש
 הלכות חמץ ומנחה למלך פרק ו' הלכה ט' מהלכות כלי מקדש, וא"כ אין
 ראייה מנית הלל דאמרי איסור דעו הן מותר, משום דקודם הן אין ראייה
 להקריב לכתלה עין מנהגה כ' א', ואף דמדברנן הוא, הוא הדין יחיד
 המציא קרבן יום טוב שלו מדרננן להר"מ ז"ל הלכות יום טוב פרק ח'
 הלכה ח"י, משום הכי לצית הלל קודם "הנך" שרי, מה שאין כן למחן
 ע"ש:

דלמח נהגה קודם חלות סייג אלו אחר חלות, י"ל דמעלות השחר אסור
 ו לרדין. עין מ"א. ועין ט"ו [פ"ק ג]. ומה שכתב הר"י שאל מלאכות אף
 ז מפני. עין מ"א. תוספות פסחים נ"ב א' ד"ה נישוב, אף דעמו לחזור ונעשה
 ח עושה. עין מ"א. כשדעמו לחזור עושה במדבר חוץ תמוס העיר, וכשאין
 נה עדין לתחמה. ה"ל דם ואין דעמו לחזור, אף חוץ לתחמה אסור כדומרי המקום
 שהלך ושיאל משם. ויראה אף לא דר עדין י"ב חדש, וז"ע.

עשה שרי אמירה לעכו"ם בשאר איסורין, מה שאין כן יום טוב
 ושבת וחול המועד אף בדרכנן אסור שבות רשבות ע"י עכו"ם אם
 לא במקום מצוה, ועין [סימן] ש"ו סעיף ה' וסימן תקמ"ג סעיף
 א' ומ"א שם [פ"ק א]. וערב פסח אף למאן דאמר בזמן המקדש מן
 התורה אסור יחיד המביא קרבן יום טוב שלו, רק עשה הוא לא
 לאו. ועין שו"ת מ"ע מפאנו לענין חולו של מועד אי יש בו לאו
 או עשה גבי הנחת הפילין, סימן ק"ח. ועין סימן תק"ל במ"א,
 ואי"ה שם יבואר. וקשה מסימן שכ"ח [ט"ז ס"ק] א' דאוסר שם
 בהוצאת השן כניקף במכות [ג, ב], ואמאי מתיר כאן להסתפר ע"י
 עכו"ם. וליטול צפרנים. ובאליה רבה [פ"ק ד'] ואלוהו זוטא [פ"ק
 ד] התיר אם שכת ליטול קודם חצות ליטול אחר חצות, וצ"ע. ואפשר
 אף האיראן לאחר חצות מן התורה אסור לטעם קרבן פסח דבר
 שבמנין כו', כביצה [ה, א] מקרא משמע מן התורה הוא, וצ"ע.
 נשאלתי, אחר היה לו עופות שקורין רא"פ הינר הולכין בגנה,
 ומתירא שלא יפרחו להורן, אי שרי לקרן עצם קטן בכנפים שלא
 יפריחו, או לאו. והשבתי ע"י עצמו יראה לאסור, דצער בעלי חיים
 במקום שורף צורך גדול אסור, עין יורה דעה סימן כ"ג סעיף ר'
 וסימן כ"ד אות ח' בש"ך שם, וע"י עכו"ם הנה אם צער בעלי חיים
 דרבנן י"ל אמירה בדרכנן כשבות רשבות בשאר איסורין י"ל דשרי,
 חוץ שבת ויום טוב וחול המועד כמו שכתבתי לעיל, ועין פרי חדש
 [א"ח א], ואם צער בעלי חיים דין תורה אסור. ועין ה"ר"מ סימן רע"ב
 סעיף ט' משמע צער בעלי חיים דרבנן, ועין סמ"ע אות ט"ו, ועין
 כסף משנה פרק י"ג מהלכות רצח ושמירה נפש [הלה ט], וא"כ אי
 הוה דין תורה אסור. ואין לומר דהוה ספק ספיקא, שמא בשאר
 איסורין אמירה לעכו"ם שרי, ושמא צער בעלי חיים דרבנן, הנה
 המשנה למלך פרק י"ג משכירות הפועלין [בבא מציעא ז' ע"א] אפשרא,
 של"ח אות י"ב דבעיין בהשוכר הפועלין [בבא מציעא ז' ע"א] אפשרא,
 יע"ש. ומיהו י"ל אף אי צער בעלי חיים דין תורה לית ביה לאו כי
 אם עשה, כמו ערב פסח לאחר חצות, מותר ע"י עכו"ם ובאמור א'
 ועין אליה רבה [פ"ק ד'] ומ"א [פ"ק ג], ואי"ה שם יבואר עוד:
 (ג) ולרדין. עין ט"ז. והרצתה שלא לעשות מלאכה אף במקום

דלמח נהגה קודם חלות סייג אלו אחר חלות, י"ל דמעלות השחר אסור
 ו לרדין. עין מ"א. ועין ט"ו [פ"ק ג]. ומה שכתב הר"י שאל מלאכות אף
 ז מפני. עין מ"א. תוספות פסחים נ"ב א' ד"ה נישוב, אף דעמו לחזור ונעשה
 ח עושה. עין מ"א. כשדעמו לחזור עושה במדבר חוץ תמוס העיר, וכשאין
 נה עדין לתחמה. ה"ל דם ואין דעמו לחזור, אף חוץ לתחמה אסור כדומרי המקום
 שהלך ושיאל משם. ויראה אף לא דר עדין י"ב חדש, וז"ע.

מחצית השקל

מצד טעות כמו האי דבית שאן רשאי להתיר. והכי דיוודעים שמתור
 ומחמירים מצד גדר אבל לא נעשה המנהג על פי תלמיד חכם, רק בני
 המדינה מצד עצמם נהגו חומרא הרוא, אז אינו רשאי להתיר להם, אבל
 בפני תלמיד חכם מותר לנהוג היתר, ומכל מקום נסתפקו התוספות במנהג
 כהאי גוונא אי רשאי להתיר לתלמיד חכם ולומר להם שמתורים הם,
 ובכחאי גוונא מיירי הא דאמרנן דברים המותרים ואחרים נהגו איסור אי
 אחר רשאי להתיר בפניהם. ומתניתין דקתני נותנים עליו חומרי מקום
 שהלך לשם דאפילו בפני תלמיד חכם אסור לנהוג היתר, מיירי במנהג
 חשוב הנעשה על פי תלמיד חכם, ומכל מקום בעונת מותר אם לא מלאכה
 דאי אפשר בעונת, וכמו שכתב מ"א בס"ק ז'. וכן הסכים ש"ך ביורה דעה
 סימן רי"ד [פ"ק ז], דלא כב"ח [שם ד"ה דברים]. ע"ש. ואם כן י"ל דלאו דוקא
 ערב פסח, הוא הדין שאר ימות השנה כמנהג כהאי גוונא, אלא דמתניתין
 קא משמע לן דערב פסח הוא מנהג חשוב ונעשה על פי תלמיד חכם,
 ובאמת הוא הדין בשאר ימות השנה אם נהגו על פי תלמיד חכם הדין כן,
 אלא דקא משמע לן דערב פסח הוא מנהג תלמיד חכם. [פ"ק ה] אין ג'.
 גמרא. דף ג"ה, בבית הלל: ועין תוספות דף כ'. ע"ב, שכתבו טעם לדבר
 כיון דזמן מלאכת מועל היא מהנן החמה, כדכתיב [תהלים קד, כב] תורת
 השמש כו' יצא אדם לפעלו כו', לכן אסור המלאכה בזמן ההוא. ועין
 בתוספות יום טוב שם כפרק מקום שנהגו [משנה ה' ד"ה וצ"ה] טעם על היתר
 המלאכה בלילה: [פ"ק ז] מפני כו'. דשרי כשדעתו לחזור, וכמו שכתב בס"ק
 י"ב. ודע דמ"א אולל לשיטתיה [פ"ק ט] דסבירא ליה דלשון השרי"ע שהוא
 לשון הרמב"ם [יום טוב ה, כ] הוא כדעת התוספות [פסחים ו, א] ד"ה רבין דבאין
 דעתו לחזור אין צריך לנהוג חומרי מקום שיצא, וכן כתוב ביורה דעה
 סוף סימן רי"ד, וכן כתוב לקמן ריש סימן תקע"ד, וא"כ על כרחך צריך
 לומר דהכא מיירי בדעתו לחזור, והא דכתב בשו"ע סוף סעיף זה וכן מי
 דעתו לחזור למקומו נהג כו' משמע דברישא מיירי כאי דעתו לחזור

אי נמי החם סימן ברכה הוא דלא חזי כו', הכא שמותי נמי משמתין לית.
 ופסק הטור בשני התירוצים, דשיניהם אמת לדינא, ומדקאמר הש"ס הכא
 שמותי נמי כו', חיבה נמי מורה דאע"ג שאינו רואה סימן ברכה מכל מקום
 משמתין ליה ג"כ. וסימן ברכה היינו מאותה מלאכה, ואפילו משתכר בה
 יפסידו נגדו במקום אחר, כן כתב ט"ו [פ"ק א] (ה"א) בלאבה גמורה. וצ"ל
 כה דרשי בהו"ל הו"ל כו' כן משמע בגמרא ובתוספות. וז"ל הרמב"ם פרק
 ח' מהלכות יום טוב דין י"ח, לפיכך יום ארבעה עשר בניסן אסור בעשיית
 מלאכה מדברי סופרים כמו חול המועד, והוא קל מחול המועד, ואינו
 אסור אלא מחצי היום כו', אבל כו', עכ"ל. הרי שכתב שהוא קל מחול
 המועד. וכן מבואר בגמרא שהוא קל, מדין שכתב בשו"ע סעיף ז' תרנגולת
 כו' ומתה מושיבים אחת תחתיה כו', ובחול המועד כהאי גוונא אסור
 וכמו שכתב לקמן סימן תקל"ו סעיף ד' [בנהג], והן דברי הש"ס דף ג"ה
 ע"ב, וביתר דברים שמצינו שחול המועד חמיר מערב פסח. וכתב חק יעקב
 [פ"ק א] בשם שירי כנסת הגדולה דאם אין לו מה יאכל מותר לעשות
 אפילו אחר חצות, דאין לך צורך המועד גדול מזה, עכ"ל. אך מלאכה
 גמורה משמע מדברי שו"ע דאפילו לצורך המועד אסור. אך בלאו הכי
 אם אין לו מה יאכל מותר כמו בחול המועד, כמו שכתב בסימן תקמ"ב
 [סעיף ב]. וע"ש במ"א [שם] דאם יש לו לחם ומים אסור לעשות, וע"ש עוד:
 דף ג' ע"ב, בכני בישן דהוי נהגו דלא למיזל בערב שבת מצור לעיזן ואסר
 ר' יוחנן גם לבניהם משום אל חטוש תורת אמך [משלי א, ח]. מיהו כתב
 הפרי חדש סימן תצ"ו [ימי מנהג אסור] סעיף ז' דבני בישן אחרת הוי, וכן
 כתב בתשובת חוות איר [שם] אבל אין הבן חייב לנהוג פרישות שנהג
 אביו. וכן הוא ביורה דעה סימן רי"ד [סעיף ב] דגם בני המקום שנהגו חומרא
 צדיקים לנהוג חומרת האבות, ע"ש. אך מכל מקום צריך ביאור, בין לחירוף
 הרא"ם ובין לחירוף מ"א עדיין קשה מה בין ערב פסח ובין שאר ימות

Te

משבצות זהב

שנהגו לעשות רשאי, הרואה אומר מלאכה אין צריך לו ולית יהודה ולא מפני המחלוקת. ובמקום שנהגו שלא לעשות מותרין בלילה עד "הנץ", עיין מ"א [סיקן] ה', ואי"ה שם יבואר עוד: (ד) החייובים. עיין ט"ו. דאשכחן בהו קולא בחול המועד, ואם אין לו מה יאכל שרי אף לאחר חצות, עיין סימן תקמ"ב סעיף ב', והול המועד חמור מערב פסח אחר חצות, עיין מ"א [סיקן] ג' ובר"מ הלכות יום טוב פרק ח' הלכה ת"י ובאליה רבה [סיקן] ה'. הספרים היינו לגלח, עיין מ"א [סיקן] י"ג ובאליה רבה [סיקן] ד', אותן שמוותרים לגלח בחול המועד, כי הוא הדין ערב פסח אחר חצות, עיין סימן תקל"א [סעיף ד]. וליתן בגדים לבוסת עכו"ם אחר חצות, לדין דמותר ע"י עכו"ם מלאכה, הוא הדין זה, יע"ש:

כאן [ד"ה ההלך]. ונכאליה רבה אות י"ד דקדק בן מלכות [סעיף ד], ונכ"א"ש נמי משמע כן. ומשמע איסור מורה כנסתין ס"ד סעיף ט' ביורה דעה, גם מנהג אי הוה נדר דין מורה, ואפשר מהמלה הטעם בך כשאל למקום אחר, ומחלוקת ישנה, ועיין פ"י השם [סימן] תל"ו [דעיי מנהג איסור אות טו], ועיין חק יעקב כאן אות [וי"ו] [ט], יע"ש: [י"ב והוא. עיין מ"א]. עיין חק יעקב [סיקן טו] קהלה שנהרבה ונתישבו קהל אשר שם אי שרי לעשות קולא שיאלו משם, או חל שומרת המקום מקדש, היתיר שם. ועיין מ"א [סימן] תל"ג אות ו' בשם שלטי גבורים, הנהגו שם בל"ע. ומה שכנה חק יעקב, קדושה ארץ ושלאל לא קדשה לעתיד לבא, בל"ע, כי קיימת לן דעתא מתיא אסורים לנכנס בזמן הזה וקדשה לעתיד לבא. ולענין שחטוי חוץ חייבי כרתי, ותרומות ומעשרות מנועט מקדש עיין יורה דעה [סימן] של"ח סעיף א' וכו'. וכל זה שנהרבה מאין יושב, אבל נהגרוש רובם וגשאר מיעוט, י"ל אף ש"ח"כ נתישבו ממקום שמקילין, אסור לשנות מקום שנתשבו, וז"ע: י"ג והבפרדים. עיין מ"א. דהטעם רשאו הוא מלאכה גמורה נמנית [כ"ג ב' כו',

באר היטב

(ח) שיצא. כשדעתו לחזור, אבל אין דעתו לחזור נוהג אפילו בקולו מקום שהלך לשם, ש"ס, מ"א ס"ק טו. עיין חק יעקב [סס] וז"ל שהן [נהנ"ט]: (ט) ש"הדך. אף על פי שדעתו לחזור, משני המחלוקת, [מ"א ס"ק י': (י) יתראדה. פירוט, כשנוהג חומרי מקום שלא משם אל יתראה וכו', [מ"א ס"ק יא]: (יא) יתראדה. משמע דלכלל הוא לכל מידי דלכילה וסאל דכריס מותרין בנעשה, חוק ממלכתי דלי אפשר לעשות נעשה, לכן לא שרי אל נמזנה, ומשמע בדין דאם נאו ומלאוהי אוכל לרין לכנות בפניהם מהאכל, אבל בפני תלמידי חכמים, שיועטם טוח חלו נמנהגו אין לרין לכנותו, ועיין

[ז] ואם ע"י פי בן ב"י יע"ש. שם נ"א ב"י, ובתורתו רבא, מה שאין כן במתראה בפניהם, ופירש הוא דמתניתין הכי קאמר, לעולם אל יענה ב"י שריל של יתראה בפניהם כו', וזהו שכתב [סעיף] ואע"פ כן כו' לעולם כו': [ח] וכן שם יע"ש נ"א א': [ט] והוא. שם, כיון דחזינוהו כסירה, ואף על גב שהקפיד אביי, היינו משום כיון דבנעשה הוא וכבר מצאוהו אוכל ליפא משום מחלוקת בין תלמידי חכמים, שהלמידי חכמים יודעין שברין היה עושה, ועיי"ש בדין הראשון והראש בפרק ד' דפסחים [סימן ד] דמתניתין צדדין קתני, והכל אחר מקום שדעתו להשתקע, בין להורמא כמו במתניתין, בין לקולא כמו בהני הרי עובדא, ואף על פי כן אל ישנה בפניהם אף להחמיר כמו שכתוב במתניתין, דוקא משום דאמרי כמה כו' [שם נ"א], הא לאו הכי צריך לעשות כמותן כיון דליכא אסורא דאורייתא, ועיין תוספות שם נ"א א' ד"ה במקום כו', והריא דביישוב אסור כו' [שם נ"א ב], כדעתו לחזור, דאי באין דעתו לחזור כיון שהגיע

העיר, אפילו יצא אח"כ משם והוא חוץ לתחום מכל מקום אסור, כיון שכבר קבע שם, וכתב מ"א לקמן סימן תצ"ו ס"ק ז' דחזין לתחום מיקרי מדבר: (פ"ק א') [סיקן] יע"ש ב"י, ודברי הש"ך שם ג"ע. הם דברי ש"ך שהבאתי ס"ק ז': (פ"ק יב) והוא ב"י, ובשם בדין ב"י, מדאמרין שם [נ"א] אן רבה בר בר חנה כי אתי לבבל אבל דאיתרא, והוא חלב שבני ארץ ישראל נוהגים בו היתר ובני בבל נהגו בו איסור, וכיון שדעתו לחזור לכן אכל, אע"ג דהוי כונה חשוב שנעשה על פי תלמיד חכם מכל מקום בנעשה מותר, ועי"ל לגביה ר' עירא סבא ורבה בריה דרב הונא, כי חזינהו כסיה מניה, ואמר להו אביי שרינוכו כי כותאי, משמע דבפני תלמידי חכמים נהו רבמנהג חשוב אין להתיר בפניהם, מכל מקום אם עושה בנעשה ובאו תלמידי חכמים אצלו ורואים אותו שנוהג היתר לית לן בה, אבל כשעמי הארץ באים אצלו צריך לכסות הדבר, לכן אמר להו אביי שרינוכו ככותאי, ור"ל כיון עם הארץ, דאלו היתם בעינו כתלמידי חכמים לא היה צריך לכסות בשננותם: כתב בפרה"ק ב' מדריכות הקולות, ר"ל, בבדיקות הריאה, דיש מקומות שנוהגים חומרא בכמה דברים, ובמגנצ"א נוהגים קולא אפרים דברים, כי יש מחלוקת הפוסקים באותן הדברים ובני מגנצ"א פוסקים כהמקילים, ובחורים הבאים לשם הם ממקומות שנוהגים החומרא ואוכלים שם במהמות שלהם: פאנצין ש"י בני ריינ"ש, ר"ל, דנחלקו בזה ורינו אפרים (מבא בראי"ה חולין סימן אף [קפח] ורינו ויאל [שם] דהיינו אפרים אסור ורינו ויאל התירו, וכמו שכתוב ביורה דעה סימן ס"ד סעיף ט',

אשל אברהם

ועיין מה שכתבנו א"ה בזה שם ט': ג שיצא. עיין מ"א. פירש כל הסעיף על פי דעת הר"ש [נפסח ס"ד סימן ד] והר"ן, אבל הש"ך ביורה דעה [סימן] ר"ד אות ח' פירש דברי השו"ע כאן שהוא לטון הר"מ ז"ל בלכות יום טוב [נ"ג ב' דף א' אין דעתו לחזור נוהגין חומרי המקום שלא משם, ועיין לקמן [סימן] מקע"ד [סעיף ג-ב] ופרי חדש כאן [אות ד] וחק יעקב [סיקן] ט', ולא היה הזמן נורס לפרש כדלוי, אולי אזכה א"ה לפרש במקום אחר כדלוי בזה: י' והו"ב. עיין מ"א. ונענע רשאי אס דעתו לחזור, חוק ממלכתי, עיין אות ז', ואין דעתו לחזור אף בנעשה אסור:

י"א וזה ע"י פי ב'ן. עיין מ"א. ועיין ר"ש"ס פרק מקום שנהגו [סס] דאם הולך ממקום שמתמירין לאין מתמירין ודעתו לחזור, אפילו הכי אם אי אפשר לו שלא ירגישו מותר לעשות לקולא משני המחלוקת, וקיים שם הואיל ולית ציב חיסורא "דאורייתא" אלא שנהגו להחמיר, עכ"ל. הביאו הב"י נמי משמע כן, ומשמע איסור מורה כנסתין ס"ד סעיף ט' ביורה דעה, גם מנהג אי הוה נדר דין מורה, ואפשר מהמלה הטעם בך כשאל למקום אחר, ומחלוקת ישנה, ועיין פ"י השם [סימן] תל"ו [דעיי מנהג איסור אות טו], ועיין חק יעקב כאן אות [וי"ו] [ט], יע"ש: [י"ב והוא. עיין מ"א]. עיין חק יעקב [סיקן טו] קהלה שנהרבה ונתישבו קהל אשר שם אי שרי לעשות קולא שיאלו משם, או חל שומרת המקום מקדש, היתיר שם. ועיין מ"א [סימן] תל"ג אות ו' בשם שלטי גבורים, הנהגו שם בל"ע. ומה שכנה חק יעקב, קדושה ארץ ושלאל לא קדשה לעתיד לבא, בל"ע, כי קיימת לן דעתא מתיא אסורים לנכנס בזמן הזה וקדשה לעתיד לבא. ולענין שחטוי חוץ חייבי כרתי, ותרומות ומעשרות מנועט מקדש עיין יורה דעה [סימן] של"ח סעיף א' וכו'. וכל זה שנהרבה מאין יושב, אבל נהגרוש רובם וגשאר מיעוט, י"ל אף ש"ח"כ נתישבו ממקום שמקילין, אסור לשנות מקום שנתשבו, וז"ע: י"ג והבפרדים. עיין מ"א. דהטעם רשאו הוא מלאכה גמורה נמנית [כ"ג ב' כו',

באר היטב
בדין שיצא. כשדעתו לחזור, אבל אין דעתו לחזור נוהג אפילו בקולו מקום שהלך לשם, ש"ס, מ"א ס"ק טו. עיין חק יעקב [סס] וז"ל שהן [נהנ"ט]: (ט) ש"הדך. אף על פי שדעתו לחזור, משני המחלוקת, [מ"א ס"ק י': (י) יתראדה. פירוט, כשנוהג חומרי מקום שלא משם אל יתראה וכו', [מ"א ס"ק יא]: (יא) יתראדה. משמע דלכלל הוא לכל מידי דלכילה וסאל דכריס מותרין בנעשה, חוק ממלכתי דלי אפשר לעשות נעשה, לכן לא שרי אל נמזנה, ומשמע בדין דאם נאו ומלאוהי אוכל לרין לכנות בפניהם מהאכל, אבל בפני תלמידי חכמים, שיועטם טוח חלו נמנהגו אין לרין לכנותו, ועיין

ליישוב אף במדבר אסור, דהכל אחר המקום שדעתו להשתקע ואפילו יצא משם, כנוכר לעיל. בשלמא להרמב"ם אפילו אין דעתו לחזור העיקר אחר מקום יציאתו כיון שנוהגים עליו חומרי המקום שהלך לשם מפני המחלוקת, ועיין תוספות שם הטעם דמלאכה אי אפשר בנעשה. והריא דחולין [ק' א] כעובדא דמי כד תמרי צריך לומר דאין דעתו לחזור הוה, דאם לא כן למה לו לומר חוץ לתחום, אפילו בתוך העיר בנעשה מותר כמעשה הדבר בר בהנהגה, וצריך לומר אפילו אין דעתו לחזור לא נקבע כמותם עד הגיעו ליישוב אותו התחום, וזהו שכתוב בסמ"ק סעיף ג' ב"י ארץ ישראל כו', ובש"ט תוספות, כנוכר לעיל, וכל זמן שלא [מהרי"א דחולין, אבל אם, כנוכר לעיל. שהכל אחר המקום שרוצה להשתקע, וכל כו', מהרי"א דחולין כנוכר לעיל: [י' וסעיף ה' אפילו כו', לשון הרמב"ם יום טוב ט', יט], וסבירא ליה דמתניתין [פסחים נה, א] במקום שנהגו לעשות מיידי, ומפרש דחכמים מקילין כו' מאיר, ולהתיר פליגי ולא לאיסור, וכן כתב הראב"ם שם [בששנות], מדלא קאמר ודחכמים

מחצית השקל
שם מבני העיר שמחמירין ויראו שהם אוכלים ומקילים: וככל מקום צ"ע למה כתב דאין אנו בקיאי, ר"ל, מה בקיאות שייך בזה: ואפשר דקאמר שאין לפסחות ב"י, ר"ל, בזה נתישבו קושיא שניה, נהו דרואי להחמיר מספק, מכל מקום מי שנוהג קולא אין חובב על הרואה לפחות, כיון דספקא הוא, אבל מכל מקום קושיא אי מה בקיאות שייך בזה אינו מיושב, וסוף ס"ק זה יישבו: ר' אבהו במקומו ש"ל ר' יהושע בן לוי, ר"ל, בגר שהדליקו בו באותו שבת, ר' יהודה אוסרו מטלטל, ור' שמעון מתיר דלית ליה בוקיעה, ור' יהושע בן לוי פוסק כו' שמעון דמתיר, ולכן ר' אבהו אע"ג דבאתריה דר' יוחנן דסבירא ליה כו' יהודה לא הוי מטלטל, מכל מקום כשבא ב"י, דהש"ס פריך שם כמה נפשך, אי סבירא ליה כו' יהודה איכ למה באתריה דר' יהושע בן לוי הוי מטלטל, ואי סבירא ליה כו' שמעון איכ באתריה דר' יוחנן למה לא הוי מטלטל, ומשיני דלעולם כו' שמעון סבירא ליה, ולכן באתריה דר' יהושע בן לוי דגם הוא סבירא ליה כו' שמעון הוי מטלטל, ובאתריה דר' יוחנן מישום כבודו דר' יוחנן דסבירא ליה כו' יהודה לא הוי מטלטל, איכ אין ראייה מר' אבהו דהוי מטלטל באתריה דר' יהושע בן לוי, כיון דמצד הרין היה מטלטל מותר לדעת ר' (אבא) [אבות]: דהמדריכי נמי הכי קאמר אם נראה לו ע"י פי הרין שהיא מותר, ובמקומו שנוהגים חומרא לפי דעתו הוא שלא כדיון, מותר לנהוג קולא, ולכן מיידי שפיר ראייה מר' (אבא) [אבות]: אך קושיא הראשונה, ר"ל, דהא תנן נותנים